הניחא למ"ד אבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט. אבנטו של כ"ג בשאר ימות השנה [ב] דדברי הכל של כלאים לא זהו אבנטו של כהן הדיוט דאותו של כ"ג הוה דכלאים ושל הדיוט לא הוה דכלאים שפיר: **אלא למ"ד זהו אבנטו של כהן הדיוט.** (ג) נמי היה דכלאים כמו של כ"ג מאי איכא למימר: **וכי תימא כלאים בלבישה והעלאה הוא דאסור אבל מימך תותיה שפיר דמי** [ג]**והתניא** [1]**לא יעלה עליך אבל אתה מציעו תחתיך** [2]**אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת על בשרו וכי תימא דמפסיק מידי** [ד] [ה]**והאמר ר"ש א"ר יהושע בן לוי א"ר יוסי בן שאול משום קהלא קדישא שבירושלים** [2]**אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהן אלא ש"מ** [ו] **נגד ראשיהן** [ז] **ואי בעית אימא באותן שאין בהן כלאים רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הא** [3]**נמטא גמדא דנרש שריא** [ח][ט]**(ת"ש בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן ש"מ ובמדינה לא והתניא בכ"א בו יום הר גריזים דלא למיספד כדאיתא ביומא** [י]**פרק בא לו כ"ג קרוב וכו' עד איבעית אימא ראויין הן לבגדי כהונה ואי בעית אימא** [2]**עת לעשות לה' הפרו תורתך): אירע קרי באחד מהן [וכו']: מסייע ליה לר' יוחנן** [יא] [יב]**דאמר מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לשני מחנות: והנרות דולקין מכאן ומכאן כו'** [יג]**: רב ספרא הוה יתיב בבית הכסא אתא ר' אבא** [יד]**נחר ליה א"ל ליעול מר** [טו] **בתר דנפיק א"ל** [טז]**ר' אבא** [א] **ע"כ לא סליקת לשעיר גמרת מילי דשעיר לאו הכי תנן** [יז]**מצאו נעול בידוע שיש שם אדם למימרא דלא מיבעי** [יח] **ליה למיעל ורב ספרא סבר דלמא** [יט] **מסוכן הוא** [כ]**כדתני' רשב"ג אומר עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן סילון החוזר מביא את האדם לידי ירקון א"ל רב לחייא בריה וכן א"ל רב הונא לרבה בריה חשיך תקין נפשך וקדים תקין נפשך כי היכי דלא** [כא] **תרחק תוב וגלי כסי וקום שטוף ושתי** [כב] **[שטוף] ואחית וכשאתה שותה מים שפוך מהן ואח"כ תן לתלמידך כדתניא לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אלא אם כן שפך מהן ומעשה באחד ששתה מים ולא שפך מהן ונתן לתלמידו ואותו תלמיד איסטנים היה ולא רצה לשתות ומת בצמא באותה שעה אמרו לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו אא"כ שפך מהן**[כג] **רב אשי אמר הילכך האי תלמידא דשפיך קמי רביה לית ביה משום אפקירותא**[כד] **כל מילי לא תיפלוט באפי רבך בר** [כה] **מקרא** [כו] **ודייסא דכפתילה של אבר דמו** [כז] **תנן התם** [כח] **איש הר הבית היה מחזר על כל משמר ומשמר ואבוקות דולקות לפניו וכל משמר שאינו עומד וא"ל איש הר הבית**

(פסחים מז:) דאמר התם זב וכל זב לרבות בעל קרי וזב משתלח חוץ לשתי מחנות מנורע חוץ לג' ואמרינן התם מסייע ליה לר' יוחנן דאמר רבי יוחנן כו': **רב ספרא הוה יתיב בבית הכסא.** ולא הוה ביה (ח) בפתח דלת אלא זה היה מנהגו אדם שרולה לינכס שם היה נוחר ואם היה שם אדם היה נוחר כנגדו וזה חוזר לאחוריו ורב ספרא לא עשה כן אלא רבי אבא נחר ואמר לו רב ספרא ליעול מר והיה לו לנחור כנגדו לכך השיב לו רבי אבא לאחר שיצא משם: **ע"כ לא סליקת לשעיר וגמרת מילי דשעיר.** כלומר עדיין לא עלית לשם ואתה מתנהג במעשיהם שאינך נוטע כמותם אבל פרסיים נוטעים הם כדאמרינן בברכות בפ"ק (דף ח:) **בג' דברים אני אוהב את הפרסיים שנוטעים בבית הכסא וכו': למימרא דלא איבעי ליה למיעל.** ולא היה לו לומר בא לדוני אלא היה לו לנחור כנגדו: **עמוד החוזר.** כשאדם צריך לפנות ומשהא את נקביו ומחזירם בבטנו: **סילון החוזר.** אדם הצריך להטיל מים ומשהא את עצמו. גבי הטלת מים שייך לומר סילון: **תשיך ותקין נפשך וקדים תקין נפשך כי היכי דלא תרחק.** כלומר למד עצמך שאפילו אינך צריך לנקביך חזק עצמך ליפנות בג' פרקים[כט] ולא תצטרך ליפנות ביום שבני אדם מצויים אלא בילאת היום בתחלת הלילה וגם קודם שתצא הלילה שבני אדם מצויין בבית ותוכל ליפנות סמוך לבית ומתוך שתלמוד את עצמך בשני פרקים אלו לא תצטרך ליפנות ביום בשעה שבני אדם מצויין בדרכים ולא תצטרך להתרחק מביתך שבתי כסאות שלהם היו בשדות ואם תצטרך ליפנות ביום פעמים שתצטרך להתרחק ותשהא נקיבך ותסתכן: **חוב וגלי כסי וקום.** וכשאתה נפנה [יז] שב תחלה ואח"כ גלי ותעשה לרכך ואל תגלה מעומד וזהו לגיעות אלא ירלאון: **כסי וקום.** קודם שתעמוד עצמך כסה לאחר שעשית לרכך: **שטוף ושתי שטוף ואחית.** ואע"ג דאין אדם שותה אלא א"כ שוטף את הכוס כדאמר שטוף ושתי אפ"ה לאחר שתשתה שטוף ואחית דלמא איקרי ושתי אלא שטיפה ומגמא בולע רוקו: וה"ג **וכשאתה שותה מים שפוך מהן ואחר כך תן לתלמידך.** כלומר הא דבעינן שטיפה לאחר שתיה ה"מ ביין שאינך יכול לשפוך ממנו ותעביר הרוק בשפיכה משום בזיון אוכלין אבל במים שאין כאן בזיון שפוך מהן וטוב לעשות יותר: **ואחר כך תן לתלמידך.** שפוך מהן מחלה קא סלקא דעתך הואיל ותלמידו הוא לא אינא דעתיה קמ"ל:[לא] **כל מידי לא תפלוט קמי רבך בר מקרא דכפתילה של אבר דמי.** כל מידי דבר שאוכלת ובא רוק בפיך לא תרוק בפני רבך דאמרינן (עירובין דף עט.) הרק בפני רבו חייב מיתה יח] בר אם אוכלת קרא (עו) **ודייסא** שאם בא רוק בפיך אל תחזיריהו לתחוריו דסכנה היא: **דכפתילה של אבר דמי.** שמורפין את הגוף כפתילה של אבר: **תנן התם.** במסכת מדות: **איש הר הבית.** הר כמו (משלי ח) אליכם איש אקרא. כל לילה ולילה היה מחזר על כל משמר ומשמר והיו לו מפתחות הר הבית ואבוקות דולקות לפניו: **וכל משמר.** בשעה שהיה בא אצל המשמר כל משמר שאינו עומד כנגדו ואומר

כגא מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הל' ג:
כדב ב ג ד מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה יב יג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף ב:
כהה מיי' פ"ח מהל' בית הבחירה הל"ז:
כו ו מיי' שם הל' י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלא ש"מ כנגד: (ב) שם בר מקרא מייא דכפתילה של אבר: (ג) **בפרש** ר"ה אלא למ"ד וכו' הדיוט דשל הדיוט נמי היה דכלאים: (ד) ד"ה שמא תיכרך וכו' שאחוג בו כלאים מצד אחד אפילו מצד שני אסור ליהנות: (ה) ד"ה אלא ש"מ כנגד ראשיהן דיין וכו' לא מתמרינן כיון שיש: (ו) ד"ה שריא וכו' כנגד ראשו ויבוטא לא כתוב כל"ל ותיבת ובסוף נמחק: (ז) ד"ה ונעל קרי וכו' דשמעינהו: (ח) ד"ה רב ספרא וכו' ולא הוה ביה לא כל"ל ותיבת בפתח נמחק: (ט) ד"ה כל מידי וכו' קרא מייא שאם בא רוק:

שיטה מקובצת

א] מידי ביני ביני והאמר רבי שמעון בן פזי פ"ק: ב] דאשיהן ש"מ ואפ"ש: ג] מתניתא ס"ק עד תיבת מורחב גרסה בגיגוא מ"ש: ד] כו' מצאו נעול כו': ה] מיבעי בתר דנפיק ל"ש: ו] ל"ל ע"כ תיבות ר"ש ל"ש: ז] ליה למחיל תיבת למעיל נמחק: ח] דלמא מסכן הוא: ט] דלא. ס"ל תרחק: י] שטוף ואחית: יא] בר. תוס' חולין (דף טו ע"ב): יב] השנה דבני הכל אות ד' נמחק: יג] וכיון שבנגד ראשיהן תיבת שלא נמחק: יד] דכלאים ומולי הלי אות ד' ל"ש: טו] בתמלה בתסיבה ההולכת ל"ל שבל"ל (אא"כ כך הוא לשון רש"ל עכ"ס): טז] מרבים דבי הדדי: יז] נפנה תחילה שב ואחר"כ: יח] מיתה אבל אם תיבת בר ל"ש:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' עד כאן לא סליקת לשעיר. נ"ב עי' מהרש"ל בח"ש והבאתי שבא פי' לשעיר ולאדון ובקרא שעיר על שם עזו הוא אחוס שהיה בח"ש ולא היו לעזים בפנ"כ הסספרים בבבל לו פירוש לשעיר הייטו לרשמעאל המוסל בח"ש ולא היו לעזים בפנ"כ ובקרא שעיר כדאתמרינן בפ' עשרה יוחסין הראתיי דשמעאלים ל"ל דומין לשעירים של בה"כ עכ"ל הב"ש. ואפשר דבקרא ישמעאל שעיר על שם עזו מותנו וכמו שיבא הפיטון בסליחה כלה שעיר ומותנו:

לעזי רש"י

פלט"ר [פילטר"א]. לֶבֶד.

פי' הרא"ש

שני שמירות בשתי מקומות אלא שני נרס שומרים במקום אחד ומה שנתנו שמירה זו להצריך לה שני נרס משום דהוי אבנטי דמוק והוצרך לגזותה: **תא** כהנים וכ"ש לוויים. לפי' קמא קא משיב מקום שמירת כהנים ולוים ב' מקומות: הר הבית דלא תמה. אם הוא עיף וחלש מן העמידה יכול ליסב: ורבינהו ז' שערים היו בעזרה. לפי' קמא דג' מקומות אייו כהנים שומרים שהם הם בבבל כ"א מקומות דשמירת הלוים. פרק שפיר ז' שערים שבהם קא משיב במדות [פ"א מ"ד] בית הגילגל ובית המוקד ששמרה מג' מקומות אבל לפי' ר"ת דהלוים שומרים בכ"א מקומות. מלבד ג' מקומות ששומרים עם הכהנים מאי פריך והא תנן ז' שערים והלא בית הגילגל ובית המוקד הן מן השבעה. ובהם היו הכהנים והלוים שומרים והכי קא קא משיב: **אבר** אבי מרי מייליה לא לריכי שימור. אחד בלפון ואחד בדרום שאינעיים כי נשמרים ע"י שנים שמלריכין שימור: **מי"ג** גזברין. המנוונים על העזרה: **ומז'** אמרבלין. [אמרבלן] כמו אמר כולא [עי' הוריות יג.] והם הממונים על הגזברין תרגום ונשיא נשיאי הלוי ואמרבולא: **אלמא** איכא תנא דאמר מ' [כו'] ואיכא ה) נמי ה' היו. כלומר כי היכי דאאי תנא לאמשה שערים מבלן נמי לאיה דפריסיא לעיל דג' מקומות שהיו הלוים שומרים עם הכהנים היו ממנין הכ"א מקומות שהלוים שומרים. שהרי למ"ד דלא הוו אלא ה' שערים בעזרה ע"כ בית הגילגל ובית המוקד היו מן תמשה שערי העזרה. וכיון דלא הוה בעזרה אלא ה' שערים ע"כ גילגל ובית המוקד חשובה כאילו היתה לבית המוקד כלפי חוץ לפיכך לר"א ב"י היה יורד למסיבה לאלתר: כשהיה פוגע בית הטבילה היה טובל ואח"כ היה הולך ויוצא למסיבה שתחת החיל ויוצא כנגד שער הסדי מתוך המסיבה וממתין עד למחר שהשער נפתח כי ע"ז מותר בהר הבית אבל אם לא טביל זה היה אסור אפי' בהר הבית הוא נראה בשינוי: **גמ'** מנה"מ דכהנים נמי היו שומרין דאמר קרא החונים לפני המשכן

כזא מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הל' ה:
כחב מיי' פ"ט מהל' בית הבחירה הל"ט:
כטג מיי' פ"ח מהל' בית הבחירה הל"ז:

הגהות הגר"א

(א) [ד"ה אלא למ"ד וכו'] ל"ל אלא למ"ד אבנטו של כ"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט אלא למ"ד אבנטו של כהן הדיוט זהו אבנטו של כ"ג מאי איכא למימר וכי תימא כלאים בעלה ולבישה הוא דאסור אבל מימך תותיה שפיר דמי: (ב) [ד"ה אבל אמרו חכמים] אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת על בשרו וכי תימא דמפסיק מידי: (ג) [ד"ה והאמר ר"ש א"ר יהושע בן לוי א"ר יוסי בן שאול] אפילו עשר מצעות זו על גב זו וכלאים תחתיהן אסור לישן עליהן אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ד) [ד"ה בעית אימא באותן שאין בהן כלאים רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הא נמטא גמדא דנרש שריא] (ת"ש בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן ש"מ ובמדינה לא והתניא בכ"א בו יום הר גריזים דלא למיספד כדאיתא ביומא: (ה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ו) [ד"ה ואי בעית אימא באותן שאין בהן כלאים רב אשי אמר בגדי כהונה קשין הן דאמר רב הונא בריה דרב יהושע הא נמטא גמדא דנרש שריא] (ת"ש בגדי כהונה היוצא בהן למדינה אסור ובמקדש בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה מותר מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן ש"מ ובמדינה לא והתניא בכ"א בו יום הר גריזים דלא למיספד כדאיתא ביומא פרק בא לו כ"ג קרוב וכו' עד איבעית אימא ראויין הן לבגדי כהונה ואי בעית אימא עת לעשות לה' הפרו תורתך): אירע קרי באחד מהן [וכו']: מסייע ליה לר' יוחנן דאמר מחילות לא נתקדשו ובעל קרי משתלח חוץ לשני מחנות: והנרות דולקין מכאן ומכאן כו': (ז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (י) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (יא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (יב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (יג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (יד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (טו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (טז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (יז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (יח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (יט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כ) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (כט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ל) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (לט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מ) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (מט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נ) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (נט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ס) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (סט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ע) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (עט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פ) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (פט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צ) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (צט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (ק) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קי) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קיא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קיב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קיג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קיד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קטו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קטז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קיז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קיח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קיט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכ) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קכט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קל) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קלט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמ) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמא) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמב) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמג) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמד) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמה) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמו) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמז) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמח) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמא תיכרך נימא אחת] אלא ש"מ נגד ראשיהן: (קמט) [ד"ה אבל אמרו חכמים אסור לעשות

שלום עליך ניכר שהוא ישן חובטו במקלו ורשות [6] היתה לו לשרוף את כסותו והם אומרים מה קול בעזרה קול בן לוי לוקה ובגדיו נשרפין שישל לו על [7] משמר ר' אליעזר בן יעקב אומר פעם אחת מצאו את אחי אמי ישן ושרפו את כסותו א"ר חייא בר אבא כי [8] מטי רבי יוחנן בהא מתניתא אמר הכי אשריהם לראשונים שאפילו על אונם שינה עושין דין [9] שלא על אונם שינה על אחת כמה וכמה תניא [10] רבי אומר איזו היא דרך ישרה שיבור לו [11] האדם [12] יאהב את התוכחות שכל זמן שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם טובה וברכה באין לעולם ורעה מסתלקת מן העולם שנאמר [1] ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה שנאמר [2] עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי וגו' אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל המוכיח את חבירו לשם שמים זוכה [13] לחלקו של הקדוש ברוך הוא שנאמר [3] מוכיח אדם אחרי ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד שנאמר חן ימצא [14] ממחליק לשון: מצאו נעול יודע וכו' מי שהוא רוצה לתרום את המזבח [וכו']: הא גופא קשיא אמרת מי שהוא רוצה לתרום את המזבח משכים וטובל עד שלא יבא הממונה אלמא לאו בפיים תליא מילתא והדר תני יבא ויפיים אלמא בפיים תליא מילתא אמר אביי לא קשיא כאן קודם תקנה כאן לאחר תקנה דתנן [15] בראשונה כל מי שרוצה לתרום את המזבח תורם בזמן שהן מרובין רצין ועולין בכבש כל הקודם את חבירו בתוך ארבע אמות זכה היו שנים שוין הממונה אומר להם [16] הצביעו ומה הן מוציאין אחת או שתים ואין מוציאין גודל במקדש מעשה [17] (ב' היו) שוין רצין ועולין בכבש ודחף אחד מהם את חבירו ונשברה רגלו וכשראו בית דין שהיו באים לידי סכנה התקינו שלא יהו תורמין את המזבח אלא בפיים רבא אמר אידי ואידי לאחר תקנה והכי קתני מי שהוא רוצה לבא ולפיים משכים וטובל עד שלא יבא הממונה: **מתני'** [2] נטל את המפתח ופתח את [3] הפשפש ונכנס מבית המוקד לעזרה ונכנסו הכהנים אחריו ושתי אבוקות של אור בידם [4] נחלקו לשתי כיתות אלו מהלכין באכסדרה דרך מזרח ואלו מהלכין באכסדרה דרך מערב היו בודקין והולכים עד שמגיעים למקום עושה חביתים הגיעו אלו ואלו אמרו שלום הכל שלום העמידו [5] עושה חביתים לעשות חביתים [6] מי שזכה לתרום את המזבח הוא יתרום והם אומרים [7] הוי זהיר שלא תגע בכלי עד שתקדש ידיך ורגליך מן הכיור והרי המחתה נתונה במקצוע בין הכבש למזבח במערבו של כבש אין אדם נכנס עמו ולא נר בידו אלא מהלך לאור המערכה [8] לא [9] היו רואין אותו ולא

ואומר לו שלום עליך ניכר שהוא ישן חובטו במקלו מלקהו: **ורשות היה לו לשרוף את כסותו והם אומרים מה קול בעזרה.** אומרים זה לזה בן לוי לוקה וכשמיל כך הוא נועק ונשמע קולו בכאן [1] : **ק"ו על אונס שינה עושין דין.** דשינה זו היא אונס שאין אדם יכול לעמוד את עצמו שלא לישן משכחה לו שינה לעינו: **שלא על אונס שינה.** דבר שעושין במתכוין: **איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם.** הרבה דברים [2] לריך לו לאדם לבחור שלא הכי קאמר איזהו דרך ישרה האדם: **אהוב את הוכחות.** לאהוב את התוכחה: (**עשותה.** כמו [3] לעשות): **שנאמר ולמוכיחים ינעם ועליהם תבא ברכה טוב.** אדם שמקבל תוכחה ינעם ונחת רוח בא לעולם: **עליהם תבא ברכה טוב.** טובה וברכה בא לעולם כשטובה בא לעולם רעה מסתלקת מן העולם: **ויש אומרים יחזיק באמונה יתירה.** ישא ויתן עם בני אדם באמונה ולא יאמר את הברייות: **זוכה לחלקו של מקום.** למחילתו כלומר במוך מחילתו שכן נאמר מוכיח אדם הרי הוא אחרי כלומר עמי: **מתני' נטל את המפתח.** מתחת הטבלא של שיש ולא היה פותח שערי עזרה עד שיעלה עמוד השחר אלא נוטל את המפתח ופותח את הפשפש פתח קטן שהיה בשער. הך סתמא ר' יהודה דמדות [4] (ה) דאמר פתח קטן היה לו שבו נכנסין לנטוש את העזרה: **נכנס מבית המוקד לעזרה.** דרך בית המוקד: **נכנסו [5] אחריו** (1) **הכהנים ושתי אבוקות של אור בידן נחלקו.** מאותן הכהנים שתי כיתות מהם היו יורדים דרך לפון שבית המוקד היה בצפון: **אלו הולכין באכסדרה.** כל סביב העזרה מארבע רוחותיה עשו אכסדראות על גבי עמודים לעמוד תחתיהן ולהציע כלים. ובגמ' פריך ומי הוי אכסדראות בעזרה דס"ד דאותו בנין של עץ היה לכך היה מקשי: **אלו הולכים.** תחת אכסדראות של העזרה בלא מזרח ואלו דרך מערב על שהגיעו למזרח אלא חביריהם למקום עושה חביתים לשכת עושה חביתים היה בעזרה כדאמר במנחות (דף לו.) לישתן ועריכתן לריך לעשות בפיים ובמזרח היתה כדתנן במסכת מדות (דף לד.): **הגיעו אלו [6] [ואלו] אמרו שלום הכל שלום.** לא חסרנו דבר. שלום כפל לשון: **העמידו.** מאותן הכהנים עושי חביתים לעשות חביתים להחם חמין לרביכה: **מי שזכה לתרום את המזבח הוא יתרום את המזבח.** וכילד סדר עשייתן אומר לו הזהר שלא תגע בכלי אלף ע"פ שהוא יודע בדבר לריך להזהירו שהוא [7] יהא הולך יחיד ושמא ישכח ויגע ומתוך שמזהירין אותו הוא מזהר: **עד שיקדש ידיו ורגליו מן הכיור.** דלינה פוסלת [8] (מן) קידוש ידים ורגלים ולריך לחזור ולקדש: **והרי המחתה.** כל זה היה אומר לו הרי המחתה נתונה בזוית בין הכבש למזבח למערבו של כבש כלומר באלכסון היא נתונה ממולעת בין כבש למזבח בזוית הכבש היא נתונה אלא מקום שבלה הכבש דהיינו בין הכבש ולמזבח: **ואין אדם נכנס עמו.** שבין אולם למזבח אין אדם יכול לינכס [9] (בהן) אלא בשעת עבודה וכי היכי דאדם אסור לינכס בין אולם למזבח הכי [10] הוא דאסור לינכס בין אולם לכבש הכבש הוא כמזבח לכל דבר: **ולא נר בידו.** לפי שהולך יחידי: **אלא מהלך לאור המערכה ולא היו רואין אותו.** לפי שהיו מלד אחר של כבש במזרחו דהא גובה הכבש שהוא גובה הרבה אמות היה מפסיק: שומעין

מסורת הש"ס

(א) אבות רפ"ב ע"ש גדרים כב: ע"ש, ב) יומא פיקרים פאדם עשותה ומה יוצן פיקש"י וע' במלופי גרסאות, ג) יומא כב, ד) [נ"ל שהיי שיינן], ה) זמיס כח:, ו) בס"א נוסף: יסריס, ז) יעב"ד מ"ז, ח) יעב"ד מ"ז, ט) ע"כ שיך לעמוד הקודם, י) [כן הגי' ג"כ בברכות סב:], כ) עד כאן שיך לדף כז ע"כ, ל) כן הגי' בע"י, מ) מכאן עד גמ' שיך לדף כו ע"א.

רבינו גרשום

יושב גלי בגדיך וכסי עד שאתה יושב והדר קום משום צניעותא שלא יראו בשרך: שטוף ושתי שטוף ואחית. שוטף הכוס עד שלא תשתה בו משום נקיות ואחר ששתיתה חזור ושטוף אותו והחזירהו שאין כל הדעות שוות שלא תעשה אגינות למי שישתה אחריך וכשאתה שותה מים בכוס שפוך מהם כנגד אותו מקום שהיה פיך שם בצמא. שהיה מתבייש הוא לשפוך מהן אחר שתיית רבו: לא תפלוט בפני רבך. כדאמרינן התם [עירובין צח.] הרק בפני רבו חייב מיתה: בר מקרא ודיסא. חוץ מלאחר שאכל קרא או דיסא דאותו רוק שיש בפיו כפתילה של אבר דמי ששורף את הגוף אם לא ישליכנו חוץ: איש הר הבית. הממונה על השומרים של הר הבית ע) : והן אומרים. השומרים אחרים: מה קול בעזרה ואומרין זה לזה ודאי קול בן לוי לוקה כו'. משנה זו של מדות הוא: ק"ו שלא על אונס שינה. מי שישן מרצונו שעושין ממנו דינים: ינעם. היינו נחת רוח: לפלגו לחלקו של מקום שנאמר מוכיח אדם אחרי. כלומר הקב"ה גוררו אחריו לחלקו: כאן קודם תקנה. כדתנן במסכת יומא בראשונה כל מי שהוא רוצה לתרום כו': ופתח את הפשפש. היינו אותו פתח קטן הפתוח מבית המוקד לעזרה כדתנן במדות: אלו. כת אחת הלכו באכסדרא דרך

פי' הראב"ד

מה משכן מצוין בו שמירה ה"ג בענין שמירה דבית המקדש דאשכחן בפרק שני דמסכת שבועות דמקדש אקרי משכן: אמרי אין וודאי שימור בעלמא אשכחן דבעי ואלו קראי כהנים ולווים בהדי הדדי כתיבה משה ואהרן ובניו ומשה היה לוי ומשמע דגבי הדדי הוה יתבי ואכתי מנ"ל בג' מקומות היו שומרים ומנ"ל דכהנים הוו ה"ק החונים לפני משכן משה דאמשה קאי אי החונים אהרן ובניו קאי קמיה כלומר אהרן ובניו היה נעורין בחד דוכתא ואכתי ג' מקומות לכהנים מנ"ל מסיפא דקרא משמע בפי' ג' מקומות דכתיב שומרי משמרת למשמרת כלומר מהאי משמרת משמע כמו למשמרת כאילו היו שומרים למשמרת הקודש דהיינו הוה משמע שהיו שומרים לבד ממשמרת אחרת שהיתה בלא זה לקודש. ור"ל דהאי משמרת קאי אאהרן וגם על בניו דהיינו שאהרן היה שומר לבד ממשמרת אחרונה דהוה אכתי בלא הוא וגם בניו היו שומרים כמו כן לבד ממשמרת אחרינו. א"כ ע"כ דהוה משמרת שלישית ומעתה אמור משמר שלישי אמאן תרמייהו אי אלוים כבר כתבי משה אלא ע"כ בכהנים היו לפיכך יש לנו לומר ולפרש ע"כ דאהרן בחד מקום ובניו בשתי מקומות דאמקדש בסיפא דקרא לגופיה לא איצטרך האי משמרת דא"כ ליכתוב קרא שומרי משמרת או שומר הקודש בהדי כל חד וחד כדפרישית והא נמי משמע לתלמודי' ומדנקיט תרי לישנא בלשון חנייה ובלשון שמירה א"כ חילוק הוא בין חנייה לשמירה ולאהרן ולבניו לשון שמירה וא"ת האיך נוכל לומר הלשון לשון רבים והחונים על משה לבדו י"ל דקרא מיהו אינו יוצא מידי פשוטו דמילתא חונים נמי קאי אאהרן ולבניו אלא דגלי לן בסופי דקרא דכתובה ביה לשון שמירה דחנייה אהרן ובניו היתה יותר במקום הקדש ואכתי אם תקשי בקרא כתיב קדמה והניצוץ לא היה במזרח אלא בצפון כדתני במסכת מדות י"ל שהכל לפי הענין דבמשכן שמא לא היה צריך לשמור כ"א מצד מזרח לפי ששער היה מן המזרח ולא הוה בו יותר שערים וע"ג אבטינס נמי לא היה שער אפ"ה צריך שמא אותן דורות ידעו מצד של ב"א שמירה צריך אבל במשכן לא צריך כ"א במזרח דוקא ועוד י"ל במשכן נמי הי' כן שומרים בג' מקומות לא' במזרח דוקא היו כל אותן מקומות אלא יכול להיות בצפון היה וא"ת והלא קדמה מזרחה כתיב י"ל דלאו דוקא הוא במזרח ממש הרי בג' מקומות אינו מזכיר אלא משה בלבד ב"ב מזכיר לוים עם בניו של אהרן לפיכך יש לומר שמצד צפון או דרום היו שומרים עם הלוים שמאותו צד היו חונים. ומה שאינו מזכיר בהדיא כל ג' מקומות אלא מזרח בלבד לפי שכבר הגיד לו באיזה מקום חנו בני גרשון ובני מררי ובני קהת ומפני שהלוים מאותו צד מרובים מן הכהנים ששומרים באותו צד לא חש להזכיר מקום חנייתם כמו שהזכיר כ"א משה לבד ולא לשאר הלוים שהיו שומרין עם בני אהרן אבל מקום המזרח שלא היו שם כ"א משה ואהרן שמקומם עצמן משובח הזכירו את שמם וגם את מקומם. ויכול להיות כי בית אבטינס הי' כמו כן במזרח אלא שהיה משוך לצד צפון או דרום אלא שקשה דמספקא לתלמודא במסכת יומא בפ"ק שלשכת פרהדרין אם היתה בצפון ובית אבטינס בדרום או בית אבטינס בצפון ופרהדרין בדרום ושם האי בצפון ודרום קא מספקא ליה התם על כרחינו י"ל לפירוש הנראה היינו שמשוכה לצד צפון ודרום ולאו ממש בצפון ודרום דהא א"א למימד דלשכת פרהדרין היתה בצפון או בדרום כ"א במזרח דתניא בפ"ק דיומא כל השערים שהיו שם לא היה מזרחה חוץ משער ניקנור שלפנים ממנו לישכת פרהדרין מכלל דהיינו משמע דלשכת פרהדרין היתה במזרח שאם היתה בצפון למה היה חייב שער שהיה עומד במזרח מחמת לשכת פרהדרין יותר היה חייב אחד משערי צפון שהיו קריבים לו יותר או אחד משערי דרום אי סבר לן שהיתה עומדת בדרום אלא שעומדת במזרח ש"מ אלא בהא מספקא לן אם היתה משוכה יותר לצד צפון לצד דרומו ה"נ בית אבטינס כמו כן יכול להיות שהיתה במזרח אלא שמשוכה לצד צפון או לצד דרום מיהא בית המוקד וודאי בצפון הוה קאי כדאיתא במסכת מדות מיהו אם תקשי כמו שהקשו בפתרונו החכם הר"ר שמואל החסיד ע"ה דהיכי ליפנין ממשה ואהרן דכהנים ולווים בעי הלא משה כה"ג הוה כדאיתא בזבחים פ' טבול יום י"ל אפי' למ"ד התם כה"ג הוה מ"מ לענין מראה נגעים לא היה כהן הרי כיון שאנו רואים חילוק בין משה ואהרן וגם מצינו שחניי' סמך למשה הכתוב ושמירה לאהרן ובניו א"כ ע"כ היקל הכתוב בשמירת משה מפני שהוא לוי לכל הפחות לענין מראות נגעים ובהא איכא לספוקי אם דוקא כהנים ולוים בעי אבל אם רצו לעשות הכל כהנים במקום לוים שפיר דמי דסברא לומר שהרי יותר זריזין כהנים מלווים לענין כל דבר בין לענין שמירה בין לכל דבר או דילמא כהנים ולוים בעי דוקא כי היכא דתהוי הכירא טפי לכהנים שהיו שומרים טפי יותר בטוב מאחר שאין באותו מקום הלוים יכולים לשמור כי הם בלבד מפני שהם שהדעת נוטה נראה דדוקא בכהנים ולוים בעי כי היכא דתהוי הכירא: אכסדרה בערוך מפ' אכסדרה היא איתפלידא בלשון תלמוד והיא בית שיש לה ג' דפנות: מה"מ שהכהנים שומרים על הלוים. דאי משום דכתיב משה ואהרן ובניו דילמא בג' מקומות אחרינו בלא לוי דמשה היה שומר כמו באותן כ"א מקומות כא' מהם שהיו הלוים שומרים כהנים ולא ובשביל כך מנ"ל דכהנים ולוים בעו באותן ג' מקומות בסמוך זה לזה כגון הכהנים למעלה ולווים למטה וקא שקיל וטרי מהאי קרא דכתיב ויילו עליך בלווים כתיב בעבודתך ששומרי עמך כמו שאתה שומר או אינו אלא בעבודה בכ"א מקומות שהם שומרים לבדם כשהוא אומר וכו' הא כיצד יתקיים ב' כתובים הללו בעבודתך בעבודת כהנים מלמעלה ולוים למטה וכך מתקיימא בעבודתך היינו שהלוים שומרים

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"ל מהלכות תמידין ומוספין הל' ג:

כח ב מיי' פ"ח מהל' בית הבחירה הל' יא:

כט ג מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוספין הלכה יב:

תורה אור השלם

1. וְלַמּוֹכִיחִים יִנְעָם וַעֲלֵיהֶם תָּבוֹא בְּרָכַת טוֹב: משלי כד כה
2. עֵינִי בְּנֶאֱמְנֵי אָרֶץ לָשֶׁבֶת עִמָּדִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים הוּא יְשָׁרְתֵנִי: תהלים קא ו
3. מוֹכִיחַ אָדָם אַחֲרֵי חֵן יִמְצָא מִמַּחֲלִיק לָשׁוֹן: משלי כח כג

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשה בשנים שהיו שוין: (ב) שם במשנה ומלקון לשתי וכו' לרך המזבח וכו' לרך המערב: (ג) מ"ר ד"ה והשות היה וכו' בכאן הס"ל ואמ"כ מ"ה על אונס וכו' שינה לעינו ק"ו אלא על אונס כל"ל והל"ל: (ד) ד"ה אהוב את התוכחות וכו' לעשות הס"ל ואמ"כ מ"ה נחת רוח וכו' מן העולם הס"ל ואמ"כ מ"ה שנאמר ולמוכיחים: (ה) ד"ה נטל וכו' דמדות היא דאמר: (ו) ד"ה נכנסו אחריו הכהנים וכו' בידן ומלקון: (ז) ד"ה ואין אדם וכו' הכי נמי הוא דאמר:

שיטה מקובצת

א) היה לו אות מ' נמתק: ב) משמרתו אמר ר' אליעזר בן יעקב פעם תיבת אומר נמתק: ג) כי הוה מעי: ד) דין וק"ו על אונס שינה עושין דין אלא: ה) האדם אהוב את התוכחות לעשותה כך גרים ר"ש: ו) זוכה. פ"ק דאבות אל: ז) ממיבת ממחליק לשון עד תיבת מי שהוא נרשם על כל תיבה קו לזהות כפ"ד לאור למתקן: ח) מעשה שהיו שהיהן שוין: ט) הפשפש. עיין בעניין בערך פשפש: י) העמידו עושי חביתים אות ה' נמתק: יא) אומרים לו הוי: יב) אל. זבחים (דף כא ע"ב): יג) הכהנים אחריו ושתי: יד) אלו ואלו אמרו: טו) שהוא היה הולך תיבת יהא נמתק:

פי' הרא"ש

כה"ג ואבנטו מעשה מעשה רוקם ולבני אהרן מעשה כתנות ועשית להם אבנטים ויליפין רוקם רוקם ממקצת ואלה פקודי. מה התם כלאים אף הכא כלאים. ומדכתיב ולבני אהרן וגו' ועשית להם אבנטים משמע שהיו אלוקים מאבנט של כה"ג. ואיתא פסחים דגרסי הא ניתא למ"ד אבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט וה"פ אבנטו של כה"ג בי"ה שהיה של בוץ זהו אבנטו של כהן הדיוט כל השנה: מיתבד מותה. לכפול מתחתו כמו מוך שקו' וגו' [מעיין ד:]: **באותן** שאין בהם כלאים. מלגפה וכתונת:

פי' הרא"ש

כה"ג ואבנטו מעשה מעשה רוקם ולבני אהרן מעשה כתנות ועשית להם אבנטים ויליפין רוקם רוקם ממקצת ואלה פקודי. מה התם כלאים אף הכא כלאים. ומדכתיב ולבני אהרן וגו' ועשית להם אבנטים משמע שהיו אלוקים מאבנט של כה"ג. ואיתא פסחים דגרסי הא ניתא למ"ד אבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט וה"פ אבנטו של כה"ג בי"ה שהיה של בוץ זהו אבנטו של כהן הדיוט כל השנה: מיתבד מותה. לכפול מתחתו כמו מוך שקו' וגו' [מעיין ד:]: **באותן** שאין בהם כלאים. מלגפה וכתונת:

קשין. שאני בגדי כהונה היו קשים שמונן היו כפול ו' ולכך אינו בהשנה אבל בגדים בפ"ק דעירובין [נ"ל דעירכין דף ג:] כתיב אינטרטי ליה דסד"א מין דאמתי כלאים בגייהו ליתנהו בגדולים מעשה לך קמ"ל דהני דבעידן עבודה אמתי שלא בעידן עבודה לא אמתי: **האי** נמטא גמדי דגרס. נמנו לבד. גמדא שהוא קשה וכבוד. וכגרס מתקנים אותו: **שריא.** מותר בהנאה לפי שהיא קשה ואין נימא נכרכת עליו: **דאבר** מר מתילות לא נתקדשו ונבעל קרי מטולא חוץ לשמי מתנות. ליף בפסחים פרק אלו דברים [דף סז:] מדכתיב וכל זר לרבות בעלי קרי ומתני' קיימתא לר' יוחנן דאמר מחילות לא נתקדשו מדתנן שבעל קרי היה מהלך ממסיבה דהיינו מחילות ומי הוה קדושות לא היה בעל קרי הולך שם. אבל להא דאמר ובעל קרי מטולא חוץ לשמי מתנות לא נתקדשו אי אמרת דמעיקר היה מהלך ממסיבה דהיינו מחילות לא נתקדשו אלא דמעתה ממתמינן אלא מלגמא דר"י הוא משיך: נחר ליה. הוציא קול ממחיריו לידע אם היה שם אדם: **א"ר** רב פפא. ליעול מר: **א"ל** רבי אבא ע"כ לא ו) עיילת כו'. שאינך נטוע בבית הכפא מי לא היה לך לדבר (ליעול מר) אלא היה לך להשמע קול לחודעיני אם יש שם אדם והיימי נמנע מלינכם: **לאו** הכי תנן מלאו נעול ביזוע שיש שם אדם. אלמא מיקמו דבר זה לסימן שלא יעטרך לשאול אם יש שם אדם ויעטרך הלה להשיב לו: **ורב** פפא. שדינר סבר דר' אבא מסוכן הוא ואם היה משמיע קולו היה הולך לדרכו ומסתכן: **עמוד.** של גדולים הנעקר לגאת והחזירו: **מביא** את אדם להדוקן. חולי שבטנו לבה: **מילון.** אל מי רגלים: (ומה דר"ש א"ל לרב אבא כו' דכיון שראית אותו נעול לא היה לך להתקרב לאו הכי תנן מלאו נעול כו' ור"ש שדיבר אליו סבר מסוכן הוא): חשוך מקון בשבל וקדים מקון בשבל. החמיר בערב והקדים בבקר למקון עלמך לעשות לרבך בשעה שאין בני אדם מלוין בדרכים ולא אבר לתוך פיו: **תנן** התם. משנה היא בנמ' מדות [ב"מ כ] ומייתי לה הכא משמע מאוס דבעי למקבע עלה בנמא ומדות אין לה גמרא: **אריש** הר הבית. אל ומתמוה על לרכי הר הבית כמו אישי כה"ג: ז) ולשון היה לו לשרוף כסותו. ואין כאן מאוס בעל משחית דהבקר ב"ד היה הבקר: **אהוב** את התוכחות אוהב מי שמוכיח: זוכה ט) לאנו. לחלקו ולמוקמתו: מ) (מתמיהין) מי שהיה רוצה לתרום את המזבח. היא היתה עבודה לשעה ותמילא עבודת היום: **לא** כל העתים שוות. פעמים מקדים לבוא ופעמים מאחר לבוא כדתנן בפ"ק דיומא [דף כ:] בכל יום תורמין המזבח מקריות הבוקר או קמוך לו בין מלפניו או מלאחריו ויוסיף הכפורים מחצות ובבגלים מאפורה דאשורה והייני דקאמר פעמים שהוא מקריות הבוקר לגומר רוב פעמים ופליגי התם מאי קריות הבוקר לר' אמר קרא גבוה ולר' אבא אמר קרא מרבגולא: **והממונה** בא ודופק. בפתחי של בית המוקד הפתוח לחול והם פותחין לו אותו פתח: **יבוא** ויפיס. זה הפיים היה בבית המוקד שעדיין לא נפתח שער העזרה ושאר הפייסות היו בלשכת הגזית: **גם'** משכים וטובל כו' אלמא לאו בפיים. דמשמע דטובל בא לתרום לאי בעי פיים מה לו למהר לטבול יתמין עד שיבוא עליו הגולל: **באן** לאחר התקנה. שתקנו בפיים לפי שרלין כל מ' לקדם את המכיר ומאין לידי סכנה דפעם מ' נשברו רגליו של מ': **מי** שרוצה להפיים משכים וטובל. כדי שיהא מוזמן מיד אחר הגולל לעבודתו אי נמי מתמא מיתא המלוה שמא יתבר ויכיים לעזרה בלא עפילה: [**מתני'**] נטל את המפתח. במסכת מדות מפרש מהיכן נטלו: **ופתח** את הפשפש. פתח קטן שהיה אלל הפער הגדול כי לא היו פותחין שער הגדול עד היום: **באכסדרה.** מי כל העזרה היתה מוקפת אכסדרה אלל החומה בנויה על עמודים: היו בודקין. אם יתלאו כלי המקדש בנמוקה: **למקום** עושה חביתין. לשכה שבה מתקנים חביתין [שלב] כה"ג ופגנו אלו בלאו: **הכל** שלום. לא נפקד ממנו כלום: **והרי** המחתה נתונה. מלאין לו מקומו של מחתה:

ולא (ד) **שומעין אם קולו.** מפני שר"ל עד י] שהיו שומעין את הקול וכו' תני ולא היו שומעין את קולו: **עד יא] שהיו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור.** לגלגל שכבר שקעוהו מצערב כדי שלא יפסלו מימיו והשתא מעלהו כדי לקדש בו וכשמעלהו נשמע קול העץ דמי כיור נפסלין בשקיעת החמה ואיכא למ"ד בזבחים (דף כח:) דעכשיו משקעון והתם מפרש שפיר: **והן אומרין הגיע עם.** לקדש קידש ידיו ורגליו מן הכיור. יב] ומפרש בזבחים (דף יט:) כילד הוא מקדש מניח ידו הימנית ע"ג רגלו הימנית וידו השמאלית על גבי רגלו השמאלית ושופך מים ומקדש: **נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח.** דרך מזרחו של כבש באמה[א] של כבש הסמוכות לגד מזרח. הכבש ארכו שלשים ושתים ורחבו ט"ז והוא היה באמצע המזבח נמצא משך המזבח מגד מזרח חוץ לכבש שמונה אמות ומגד מערב חוץ לכבש ח' אמות שהרי המזבח ל"ב אמות: **ופינה את הגחלים אילך ואילך והתה מן המאוכלות הפנימיות.** מאותן גחלים שנתאכלו ונעשו גחלים דקים דהוו דשן דאשר תאכל האש כתיב[ב]. הכי גרסינן מן המאוכלות הפנימיות אצל גבי גחלי יום הכיפורים לא גרסינן מאוכלות אלא הכי גרסינן[ג] התה וירד דהתם בעינן גחלים גמורים והכא בעינן דשן (ה) יג] והא דבעינן הכא מאוכלות משום דנעשו דשן בעינן: **וירד.** ממזרחו של כבש דרך כשבא אל המזבח בה יסוד: **הגיע לרצפה.** למקום שכלה הכבש: **הפך פניו לצפון.** כלומר לא היה מהלך כדרכו דרך מזרח ויוצא חוץ לעזרה אלא הופך פניו לצפון העזרה דהיינו דרום המזבח: **והולך במזרחו של כבש.** אצל הכבש בקרקע עזרה סמוך לכבש והלך (ו) כעשרה אמות יד][ד](בקרקע עזרה) מן (רגל) הכבש ועדיין רחוק הוא [מקום הדשן] מן המזבח כ' אמות דשלשים אמות היה הכבש תופס בקרקע עזרה טו] (והלך כעשר אמות מן הכבש ועדיין רחוק הוא מן המזבח עשרים אליבא דמ"ד לא טז] היה לה יסוד למזבח כלל וקרן דרומית מזרחית לא היה לה יסוד ופליגי בה בזבחים (דף נד.) יז] יש אומרים לא היה להם יסוד ליתן דמיס על אותו יסוד אצל יסוד היה למזבח ואליביה היה הכבש תופס בקרקע עזרה ל' והא דתנן הכבש שלשים ושתים שהיה מתפשט עדיין ב' אמות למעלה על אמה יסוד ועל אמה סובב הרי שלשים ושתים ואיכא למ"ד לא היה לו יסוד כלל ואליביה תופס הכבש בקרקע יח] עוד שלשים ואחת ומתפשט עדיין אמה אחת על הסובב הרי אין הכל ל"ב: **לגר הגחלים ע"ג הרצפה רחוק מן הכבש ג' טפחים.** לגר דכתיב [ויקרא ו] ושמו ואמרינן[ט] ושמו שלא יפזר. ול"ת הא בעינן ושמו אצל המזבח ונהי דכבש כמזבח לכל מילי מ"מ היה לנו לקרבו אצל המזבח ועדיין הוא רחוק מן המזבח עשרים אמות אמר לי רבי דמוהשלין דכתיב במורלאה ונולה דייקינן (ז) דכתיב במורלאה ונולה (ויקרא ו) והשלין אותה אצל המזבח קדמה וקיים להו לרבנן דלא מיקרי השלכה פחות מעשרים אמות מ"ומשיעור ח' אמות רוחב דעולת העוף היא נעשית על קרן דרומית מזרחית הילכך מניח את הדשן רחוק מן המזבח עשרים אמות מקום שנותנין שם מורלאה ונולה ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה וכל אלו נגלעים במקומן אצל תרומת הדשן נ"ל דלא היתה נגלעת מדאמרינן ביומא (דף כא.) עשרה נסים נעשו לאבותינו כו' ופרכינן ותו ליכא והאמר אביי מורלאת העוף ולא היו שומעין את קולו עד [ח] שהיו שומעין קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור והן אומרים הגיע [ט] עת קידש ידיו ורגליו מן הכיור[א] נטל מחתת הכסף ועלה לראש המזבח [ג]פינה את הגחלים [ה] הילך חותה את המאוכלות הפנימיות [ז][ב] ירד הגיע לרצפה הפך פניו לצפון הולך במזרחו של כבש כעשר אמות צבר את הגחלים על גבי הרצפה רחוק מן הכבש שלשה טפחים מקום שנותנים מוראת העוף ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה: **גמ'** ומי הוו אכסדראות בעזרה והא תניא רבי אליעזר בן יעקב אומר מנין [ב]שאין עושין אכסדראות בעזרה ת"ל [1]לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך הכי קאמר לא תטע לך אשרה לא תטע לך כל עץ אצל מזבח ה' אלהיך אמר רב חסדא באכסדראות של בנין: היו בודקין והולכין כו': למימרא דחביתין הוו קדימי [ג]והתניא [ג]מנין שאין דבר קודם לתמיד של שחר ת"ל [2]וערך עליה העולה [ד]ואמר רבה העולה עולה ראשונה א"ר יהודה להחם חמין לרביכה:

הדרן עלך בשלשה מקומות

ראוהו [ד]אחיו[ה] שירד [ו] והם רצים ובאים מהרו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור נטלו את המגרפות ואת הצינורות ועלו לראש המזבח האברים והפדרים שלא נתעכלו מבערב [ז] [י]סולקין אותן על צדי המזבח [ט] אם אין [ז] צדדים מחזיקין סודרים אותם בסובב [יא] על הכבש החלו מעלין באפר על גב תפוח [יב]תפוח היה באמצע המזבח פעמים [יג] שהיו עליו [יד] כשלש מאות כור וברגלים לא היו מדשנין אותו מפני שהוא נוי למזבח ומימיו לא ודישון מזבח הפנימי ודישון המנורה נגלעין במקומן ואם איתא דתרומת הדשן כמו כן נגלעת ה"ל לאתשובה ומתרינן בכריתות (דף ו.) ושמו מלמד שטעונין גניזה דאסור ליהנות מתרומת הדשן: **גמ' ומי הוו אכסדראות בעזרה.** השתא קא סלקא דעתך אכסדראות של עץ היו ולכך פריך ומי הוו אכסדראות [יא] כו' בעזרה: **אמר רב חסדא באכסדראות של בנין.** עמודים של אבן היו בעזרה סביב חומת העזרה ועל העמודים נתונים כמין תקרות: **למימרא דחביתין הוו קדמי.** מדקתני לעשות חביתים מכלל דהשתא הוו מקטרי להו על גבי המזבח: **והתניא מנין שלא יהא דבר קודם לתמיד.** דבר (טו) הקובעו גבי מזבח לא יקדום לתמיד של שחר הקרב כמו כן על גבי המזבח כו': **להחם חמין לרביכה.** דמותר להחם חמין לעסוק בה וכשמגיע זמן הקטרתם לאחר שיקריבו אברי תמיד יקטיר כמו כן את החביתים:

הדרן עלך בשלשה מקומות

ראוהו אחיו שירד. אסדרא דלעיל קאי לאחר שחרם את הדשן וירד מן הכבש [יב] לא נתקרב אצלם אצל רוח שהם עומדים: **מיד רצו אחריו וקדשו ידיהם ורגליהם מן הכיור.** הוא"ל (י) ולא לקדש ידיהם ורגליהם כמו כן לצורך עבודה [ב] דשאים לצאת בין אולם ולמזבח: **נטלו את המגרפות.** יעיים להסיר את הדשן ולפנותו לתפוח: **את הצינורות.** מזלגות להסיר את האברים: **ועלו לראש המזבח.** וקודם תרומת הדשן לא היו יכולים לעשות לפי שצריך להריס תרומת הדשן קודם שיפנו את הדשן לתפוח: **האברים והפדרים** כא] **והחלבים שלא נתעכלו מבערב.** שלא נשרפו ונעשו דשן: כב] **סולקין אותן לצידי מזבח.** כמו מסלקין לצידי מזבח: **סודרן בכבש.** כדי שלא יפסלו בלינה שאין יכולין להקטירן עד לאחר שיקטירו אברי תמיד ואם לא (כ) סודרן על המזבח היו נפסלין בלינה ואמרינן בזבחים בפ' המזבח (דף פז.) דאין לינה במזבח וכבש הרי הוא כמזבח לכל דבר. כג) לדי מזבח נראה לרבי מקום שהוא פנוי ואם אין (מן) הצדדין מחזיקין סודרין אותם בסובב או על גבי הכבש. ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו את האברים על המערכה וליתו בה האור: **החלו.** התחילו לעלות את האפר על גבי התפוח: **נאמצע** כג] **מזבח פעמים היה עליו שלש מאות כור: תפוח.** לבור האפר שבאמצע המזבח שהיו כ)שורפין אפר על גבי מערכה ומעלין אותכא) סם וחזו נויו של מזבח. והוא נקרא תפוח אם שהיה עגול כתפוח וחבירו במסכת עבודה זרה (דף נה.) אף על פי שנוטל בידו ונותן לתפוח לבור הנעבים שבתוכו הגת קרי תפוח. וכשהיה כד] רבה כל כך שלא היו יכולין לסדר המערכות כדאמרינן לקמן [כט.] ולאשי גיזרין הפנימיות נוגעים בתפוח היו מוליאין אותם[ט] לחוץ כדכתיב והוליא את הדשן אל מחוץ למחנה (ויקרא ו): **וברגלים לא היו מדשנין אותו.** כמו ודשנו את המזבח (במדבר ד). לא היו מוליאין אותו חוץ מן המזבח אף על פי שמזיק להם הדשן בסידור המערכה: **מפני שהוא נוי למזבח.** כשיש עליו דשן הרבה כדאמרן בעלמא (פסחים דף סה:) שבא הוא לבני אהרן שמהלכין עד ארכובותיהם בדשן כך שבא כשיש עליו דשן הרבה ונראה שלא עומד המזבח בגובה לא

לעזרה להר הבית כלפי צפון שפשפש כמו שער קטן היה לו לאותו שער הפתוח לעזרה שבו נכנסין לבלוש את העזרה לחפש בכל בקר ובקר אם היה שם כל הכלים כמו שהניחם אמש כדגימא לקמן והואיל ששני שערים היו צריך שני שומרים ולקמן משמע גבי פשפש של היכל שהיה עומד מצד שער הגדול שהיו נכנסין באותו להתא שבצד ההיכל כדבעי למימר לקמן ולא בתוך שער הגדול של היכל היה לפיכך בכאן היו כמו כן שמצד שער הגדול של בית המוקד הפתוח לעזרה היה עומד אותו פשפש ומתוך הפשפש היו נכנסין לעזרה וסוגרין שער הגדול בבריח ומנעול כמו שהיו עושים גם לשער ההיכל אלא שעיקר של זה הפשפש לא נתקן בעבור זה הדבר לא בשביל לבלוש את העזרה כיון דגבי הדדי הוה קיימי הני שערים דה"ל זה כנגד זה היו עומדים ודוי להכא ודוי להכא דזה שהיה שומר לאחד השערים היה יכול לשמור את שער האחרים מיהא יש לנו לומר שהשומר היה שומר את השער החיצון ולא את השער הפנימית מדקתני במסכת מדות בן לוי היה ישן במבחרץ דהיינו חוץ לבית המוקד וא"ת היכי הוה ס"ד למימר דלבעו הנך שני שערים שני שומרים דכיון שזה שער החיצון היה משומר ע"י בן לוי וכהן הרי מאי איכא למיחש טפי לשער הפנימי כיון שלפנים השער החיצון דהיינו בית המוקד עצמו לא היה תשמיש אלא לכהנים לבד כדאמרן כבר שלא היו ישנים בתוכן י"ל דמתחילה הוה ס"ד למיחש דילמא איכא אינשי דלא מעלי שיכנוס לבית המוקד קודם נעילת שער בית המוקד ועכשיו אם לא היה שומר גם לפתחי העזרה היה נכנס לשם עד שלא היו מרגישין אלו שאצל השער וכן אם היה שומר אצל שער הפנימי אז אם יהיה בן לוי רחוק ממנו כי לוי היה צריך להיות בו בחוץ ואגב גררא נמי נפק' ההיא דמדות דקתני בן לוי ישן לו בחוץ דהיכי קתני שהי' ישן הרי היה צריך לשמור ולא לישן ובשלמא גבי נועל דקתני התם דנתן לו כסותו עליה וישן לו דלא תקשי לן האיך ישן הלא היה צריך לשמור דהתם אותו נועל לא היה מן השומרים אלא מזקני של בית אב כדקתני התם שבידם היו מפתחות העזרה אלא בן לוי קשה האיך היה ישן ע"כ איכא למימר דסבירא ליה ה"פ ובן לוי ישן מבחוץ בשעה שזה נועלו כי כל זמן שלא הגיע זמן הנעילה היה בן לוי ישן מפני שלא היה צריך לשמור אלא לאחר זמן הנעילה וכשהיה מגיע זמן הנעילה אז היה זה הכהן ויעל מקיץ את בן לוי משנתו והיה הוא שומר מבחוץ ופרחי כהונה מבפנים וזה הנועל היה ישן כשאר בית אב. ואין לפרש דבן לוי ישן מבחוץ אפילו לאחר כשהיה נועל דא"כ מי היה שומר אי פרחי כהונה והא אנן כהנים ולוים בעי: דוי הוא מלשון הבטה כדאמר בפ' במה מדליקין רבא חזייה לאביי דהוה דוי למזרח ובדוכתא טובא איכא בהאי לישנא: גיזרתא דאצטוותא פי' אבנים חתוכות יוצאות כותל הלשכה מסביב ועשרון כמין כסאות ואצטבאות והן סטיו והיינו דאצטוות' דסלקי מסטיו זה לסטיו זה אחר שלמעלה הימנה. שהיו דומין למעלות הכבש זו למעלה מזו וקס"ד השתא דלאחר שבנו האבני' במקדש היו מחתכין אותן והיינו דקא פריך מי הוו מיפלגי כלומ' מי הוה האבנים חתוכות במקדש והא כתיב אבן שלמה נבנה. אמר אביי והאי במקדש לא מסתתין אותן אלא מתקנם מחוץ למקדש ומיית' אבני זוטרת' ואבני רברבתא ומניח הגדולות למטה וקטנות מעליהן ואותן שמתחת היו עושין כמין כסא וקובעין אותו כך בחומת הלשכה ועליהן היו ישנים אבל קשה לי לפ"ז הפירוש דהיינו הוה משמע דסבירא ליה בס"ד למימר לאחר שנבנה החומה היו אותכין בעובי החומה לעשות אצטבאות וזה תמה האיך היה יכול להיות זה דא"כ החומה תלוי מלמעלה כנגד הפגם שפגמו בה לפיכך נראה דהכי ס"ד שהאבנים היו חותכין מתחילה מתוכה כעין פגם בזה אסור לעשות כן דהא כתיב אבן שלמה וגו' ולא משום הנפת ברזל אסור דהא אפי' ע"י שמיר היה אסור לעשות פנימה כדפרישית אלא באבנים זוטרתא ואבני רברבתא ולעולם באבנים שלמות בנוי התם: דלא מטו למעבד עבודה פי' שעדיין קטנים היו שומרים שלא הגיעו לעבודה עדיין שלא היה להם ב' שערות קרי להו רובים כמו רביה והכא דקרי להו פרחי כהונה דהיינו דמיירי דכבר הגיע לעבודה ובפ"ק דחולין פליגי בה רבנן ור' מאימתי כשר לעבודה: חמשה על חמשה. שערי הר הבית מחומת ירושלים ועד חומת הר הבית

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פ"ג מהלכות תמידין הל' יב:
לא ב מיי' פ"א מהל' בית הבחירה הלכה ט:
לב ג מיי' פ"א מהל' תמידין הל' ג:
א ד מיי' פ"ג שם הל' יג:

הגהות הב"ח

(א) במשנה אם הגחלים אילך ואילך מוסב: (ב) מפרש ד"ה לא היו שומעין וכו' אם הקול וכו' אמר נמי ולא היו אין עד שהיו שומעין וכו' שלא יפסלו מימיו: (ג) ד"ה ופינה וכו' והכא בעינן דשן ומשום הכי בעינן הכא מאוכלות: (ד) ד"ה והולך במזרחו וכו' כעשר אמות עזרה אינו מן הכבש ועדיין רחוק הוא מן המזבח עשרים אמה דשלשים אמות היה הכבש תופס בקרקע עזרה אליבא דמ"ד היה לו יסוד למזבח וקרן דרומית מזרחית לגד לא היה לו יסוד ליתן דמיס וכו' בקרקע עזרה שלשים ואחת כל"ל: (ה) ד"ה לגר וכו' דייקינן והשלין אותו אצל המזבח קדמה וקיים להו לרבנן דלא מיקרי השלכה פחות מכ' אמות ועולת העוף היא נעשית כל"ל ותיבות דכתיב במורלאה ונולה ותיבות ושיעור ח' אמות נמחק: (ו) ד"ה ומי הוו וכו' אכסדראות בעזרה כל"ל ותיבת כו' נמחק: (ז) ד"ה והתניא מנין וכו' דבר הקרב גבי מזבח: (ח) בשנה ואם אין הגלדין מחזיקים: (ט) שם פנמים שהיה עליו: (י) מפרש ד"ה מיד ולו וכו' הוא"ל והוכשו לקדש: (כ) ד"ה סודרן בכבש וכו' ואם לא שהיו סודרין אותן על המזבח ואמ"כ מ"ש על גבי המזבח מקום שהוא פנוי ואם אין הגלדין כל"ל ותיבת מן נמחק:

שיטה מקובצת

א] עד שמעין קול תיבת שהיו נמחק: ב] תיבת עם נמחק: ג] המזבח ופינה את הגחלים אילך ואילך ומותה תיבת הילך נמחק: ד] הפנימיות וירד: ה] תיבות והם לגים ובאים בפ"א מיהו מיהו בזבחים (דף כ ע"א) איתא: ו] מבערב סוקרין אותן אות ג' נמחק: ז] אין הגלדים מחזיקין: ח] ועל הכבש כו' גבי הקפות ותפות: ט] עליו שלש מאות אות כ' נמחק: י] עד שמעין את קול תיבת שהיו ואות ה' נמחק: יא] עד שמעין תיבת שהיו נמחק: יב] הכיור מפרש אות ו' נמחק: יג] דשן דאם דבעינן הכא מאוכלות מנ"ל דאם אין הגלדין מחזיקים אם אין הגלדין כל"ל ומשום אות ו' נמחק: יד] אמות דקרקע עזרה אינו מן הכבש ותיבת רגל ל"ש ומפרש: טו] מיבת והלך עד תיבת אליבא דמ"ד נכשם על כל מיבה קו למעלה לגורות כי לפ"ד רשוי לממקו: טז] היה לו יסוד למזבח כלל בקרן דרומית אות ה' נמחק על מיבות לא היה לה יסוד נכשם על כל מיבה קו למעלה לגורות כי לפ"ד רשוי לממקו: יז] בזבחים איכא מ"ד לא היה לו יסוד מיבות יש אומרים ל"ש ואות ה' ס' נמחק: יח] מיבת עוד נמחק: יט] הכבש ומתקרב אצלם מיבת אל ומשם נמחק: כ] עבודה ס"א יש להם לגבות: כא] (והפדרים והחלבים שלא אות ו' נמחק): כב] דשן סוקרין אות ל' נמחק: כג] בתמצא המזבח ופעמים שהיו: כד] וכשהיה רב כל אות ה' נמחק:

פי' הראב"ש

קול העץ שעשה בן קטין מוכני לכיור. לשקע בגלגל את הכיור לתוך בור הגולה שלא יפסלו מימיו בלינה. ובס"ד דזבחים (כא:) פליגי אם היה קול השיקוע שהיה משקע לתוך הבור אחר שקדש ידיו ורגליו כדי שלא יפסלו מימיו בעמוד השחר או קול העלאה שהיה מעלהו לקדש ידיו ורגליו: **את** המאוכלות הפנימי'. הקרובה להיות דשן: **הפך** פניו לצפון. כנגד המזבח: [גמ'] ומי הוה אכסדרא בעזרה. דס"ד של מי היה: **באכסדרא** של בנין. על עמודי אבנים עשו כיפות של אבנים: **להחם** חמין. לגזם את הסולת:

הדרן עלך בשלשה מקומות

ראוהו אחיו שירד. מן המזבח: **המגריפה.** לגבור את האפר לתפות: **ואת** הצינורות. מזלגות לאסף בהן האברים: **סונקין אותן.** מסלקין לצדדין ו"ן ומ"ד מתחלפות אל פשטם [ש"ל כ"ו י"] כמו אן פשטם נשכה [נחמיה י"ג ז] כמו לשכה. והנירו במסכת מקואות [פ"ב מ"ו] המסקנ את הטיט לצדדין: **לצדי המזבח.** אצל המערכה: על גג הסובב. אם אין הכבש מחזיק: החלו מעלין בפאר. אחר שיסלקו את האברים מעם כי' מעלין כל האפר: ע"ג תפוח. הוא לבור גדול של אפר שהיה באמצע המזבח והיה אפר מתקבץ אם קדש בה (כל זה שמש מקום לסדר את המערכה) כל דבר מקובץ וגבוה נקרא תפוח וכנה [דף מז: **תפוח** יש למעלה מאותו מקום]: **מפני שהוא** נוי למזבח.

מסורת הש"ם

ה) זבחים סד. יומא מב.; ו) [ל"ל וירד כ"א במשנה], ז) כ"ק קיש. מנחות מט. פסחים נח: יומא לג.; ד) ג"ז שם כתובות קו: [ב"מ נה. זבחים קב. בכל המקומות האלו איתא רבא], ח) זבחים כ., ו) במשנה הגי' סוקרין, ז) חולין ל.; ח) בעשר אמות כל"ל יעב"ץ, ט) [ויקרא ו], י) [עי' יומא מג.], כ) כ"ק מ"ז, ל) [תמורה לד.], מ) נ"א ובשאר מ' אמות היינו דהמזבח היה רחוק מן הכבש מ' אמות מפני לדדים, נ) עי' תוי"ט, ס) גורפין, ע) [ותו יעב"ץ], פ) משיגרא לשון רבינו משמע דמפרש דהאי דתנן וברגלים לא היו מדשנין אותם כ"ל דלא היו מדשנין אותו בהרגלים רק בדיים ומ"ש מגרפות וזה דבר פלא ואין לשון המשנה סובל פירוש זה וצ"ע.

תורה אור השלם

1. לֹא תִטַּע לְךָ אֲשֵׁרָה כָּל עֵץ אֵצֶל מִזְבַּח יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה לָּךְ:
דברים טז כא
2. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים:
ויקרא ו ה

רבינו גרשום

המזרח: ואלו. באכסדרא דרך המערב לפי שכל העזרה מד' רוחותיה בנויה באכסדרא על גבי עמודים ומקורה אבל באמצע במקום המזבח והכבש ומקום שחיטה לא היתה מקורה: היו בודקין והולכין. שיהו כל כלי העזרה שמורים יפה וכך הולכין ובודקין אלו מכן ואלו מכן: עד שהגיעו למקום עושה חביתין. שם הגיעו אלו לאלו ואמרו שלום הכל שלום כלומר שלום שהכל מצאנו בשלום כל הכלים במקומן: העמידו בית עושה חביתין. והקיצום כדי שיעשו חביתין ואח"כ מי שזכה לתרום כו': לא היו רואין אותו. שהלך לתרום שלא הלך אדם עמו ולא שומעין קולו לא היו יודעין מה הוא עושה עד ששומעין קול העץ: מוכני. הגלגל שהיה מַעִיק כשמושכו לקדש ידיו ממנו: והן. הכהנים שבבית המוקד אומרים הגיע עת כבר הגיע התורם לכיור: ותחה מן המאוכלות הפנימיות. זהו תרומת הדשן: צבר את הגחלים. היינו אותן המאוכלות הרמת הדשן: מקום שנותנין מוראת העוף כו'. היינו ושמו אצל המזבח: המגרפות. עשוי כאותו עץ מלא שינים שמושכין בו החצירי: החלו מעלין באפר. במגרפות על גבי תפוח מקבצין אותן ועושין אותו עגול כתפוח וכסובב מפני שהוא נוי למזבח שידשנוהו ס) בידם במגרפות ולא ברגלים ושוב מוציאין אותו הכל לחוץ להר המשחה: מימיו לא נתעצל כו'. ומי הוו אכסדרה בעזרה האי דפרוך קס"ד דבאכסדרא עמודים של עץ מיירי: דהתניא ר' אליעזר אומר כו'. שנאמר לא תטע לך אשרה (כל עץ) בכל מקום וכל עץ בעלמא אצל מזבח לא ליהוי הכי משמע קרא: אמר רב חסדא באכסדרה של בנין. של עמודים אבנים לא אסרה תורה: **סליק**

פי' הראב"ד

בסמוך להם מלמטה שלא היה הפסק ביניהם אלא תקרה והאי דכתיב בעבודתם שלא היו עם הכהנים במחיצה אחת אלא שהכהנים מלמעלה והלוים מלמטה. אחד פתוח לחול חוץ

גמ' (מן) הצדדין מחזיקין סודרין אותם בסובב או על גבי הכבש. ולאחר שיסדרו את המערכות יחזירו את האברים על המערכה וליתו בה האור: **החלו.** התחילו לעלות את האפר על גבי התפוח: **נאמצע** כג] **מזבח פעמים היה עליו שלש מאות כור: תפוח.** לבור האפר שבאמצע המזבח שהיו כ)שורפין אפר על גבי מערכה ומעלין אותכא) סם וחזו נויו של מזבח. והוא נקרא תפוח אם שהיה עגול כתפוח וחבירו במסכת עבודה זרה (דף נה.) אף על פי שנוטל בידו ונותן לתפוח לבור הנעבים שבתוכו הגת קרי תפוח. וכשהיה כד] רבה כל כך שלא היו יכולין לסדר המערכות כדאמרינן לקמן [כט.] ולאשי גיזרין הפנימיות נוגעים בתפוח היו מוליאין אותם[ט] לחוץ כדכתיב והוליא את הדשן אל מחוץ למחנה (ויקרא ו): **וברגלים לא היו מדשנין אותו.** כמו ודשנו את המזבח (במדבר ד). לא היו מוליאין אותו חוץ מן המזבח אף על פי שמזיק להם הדשן בסידור המערכה: **מפני שהוא נוי למזבח.** כשיש עליו דשן הרבה כדאמרן בעלמא (פסחים דף סה:) שבא הוא לבני אהרן שמהלכין עד ארכובותיהם בדשן כך שבא כשיש עליו דשן הרבה ונראה שלא עומד המזבח בגובה לא

לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן. אע"ג דנוי הוא למזבח כשיש עליו דשן הרבה אפ"ה כשהגיע העת לפנות את הדשן לא נתעצל [ח] כהן להוציא את הדשן מי שמוטל עליו לעשות: **החלו מעלין בגזירין.** לאחר שהסירו האפר ונתנוהו לתפוח שבאמצע המזבח והיה מקום המערכה פנוי לקח גזרי עצים מתוכין ודבוקין ממנו דאמרינן) כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי המזבח: והשתא שואל ומשיב לעצמו **וכי כל העצים כשרים הן: כל העצים כשרים.** כלומר רוב עצים כשרים: **חוץ משל זית ושל גפן.** בגמ' מפרש טעמא: **ואף על פי שרוב עצים כשרים בארנו רגילין במורכיות.** חריות וענפים לפי שמורפים יותר ואין מעלין עשן אבל אילנות זקנים אינן נוחין ליערך כמו אילנות בחורים א"נ לית בהו קשרים בבחורים כמו בזקנים: **עלי שמן.** עצים שדולקין כמו נר: **סידר את המערכה גדולה.** אותו שזכה בתרומת הדשן כדמוכח ביומא (דף כב.) דתנן [ט] התם מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירין והא דקתני לעיל החלו מעלין בגזירין הם מסייעין לו שהיו מעלים את העצים והוא היה מסדרן: **מזרחה.** כלפי מזרח היה מסדר שהרי התפוח היה באמצע המזבח והוא לא היה מסדר העצים בצד מזבח הפנימי מערבית אלא ברוח מזרחית של המזבח דרך ביאתו למזבח: **וחזיתה למזרחה.** מראה היה עושה למערכה כמין חלון גבי מזרח שתהא הרוח מנשבת בו. הרוח בא דרך שער מזרח ומנשב שם: **ולאשי הגזירין.** העצים הפנימים נוגעין בתפוח שהוא באמצע המזבח: **וריוח היה בין הגזירים.** בין סידרי העצים היו [יא] (העצים) מניחין ריוח: **שהיו מליחין האליחה.** עצים דקין משם דרך אותו ריוח ונדלקים הגדולים על ידי הקטנים. והלתת האליחה נפקא לן (יומא דף כד:) מוערכו עצים על האש [יב] דהכי קאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח ואח"כ וערכו עצים דקין על האש: **ברו משם עלי האלים יפים.** לפי שהיו לריכים עכשיו לגחלים ולישאש על המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטרת היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר: **המערכה.** של קטרת אחר סידור מערכה גדולה כדאמרה ביומא בשמעתא דאמרינן) שלו בסוף פרק טרף בקלפי (יומא מה.). וביומא מפרש בשמעתא דאני' (דף נג.). דאחר שסידרו שתי מערכות אחת לאברים ואחת לקטרת ותרוויהו על המזבח החילון דקאמרינן על מוקדה (ויקרא ו) זו מערכה גדולה ואש על המזבח תוקד בו [שם] זו מערכה שניה של קטרת: **כנגד קרן דרומית מערבית.** של מזבח החילון ומשוך לצד כפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון [יג] ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמצע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל וארבע אמות שרוצה להרחיק מן [ג] הקרן [ד] מערבית ורוצה להמשיך אותו [יא] על קרן דרומית לפי שבאותו ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים סביב המערכה דקודם שתבא אצל המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המזבח ארבע אמות ולימדך שבאמה חמישית תסדר שגם אותה האמה עדיין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ותקרב יותר לצד כפון כגון באמה ששית או שביעית מו ליכא פתח ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל [יב] דגמרו מגחלים של יום הכיפורים שנוטלין מן המזבח החילון ובאותו לד שהוא לפני ה' דהיינו בקרן מערבית דכתיב) ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ואמרינן (יומא דף מה:) איזהו מזבח שמקלטו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה המזבח החילון וכתיב ביה לפני ה' דכל הנוטל יג] מחילון (ג) מבחוץ לינתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין לשם דריסת רגלי בני אדם כ"כ אבל למערב שהיו בו מקום שהיה עומד לפר בר לא היה צריך כ"כ שומרים אלא כך היה דינה לשמור מצד המערב שבקצה האחד מן המערב היינו למסלת שם היו ד' שומרים ובקצה האחר של מערב שהיה עומד חוץ ממקום דריסת רגלי בני אדם דהיינו לפרבר לשם לא היה כ"א שנים. שבין הכל למערב לא היו כ"א ששה ובזה הענין היו חלוקים בשמירתם ולפרבר דרישיה דקרא דלעיל מני' קא מפרש כמו טעם וגם טעמא דידיה כלומר למה היה צריך לנגבה ח' שומרים היינו שמקצה אחד ד' ובקצה האחר ד' מפני שלא היה בו מקום עומד לפרבר. אבל למערב שהיה לו מקום לפרבר לא היה צריך באותו מקצה של פרבר כ"א ב' שומרים ובקצה אחר ד' שהם ששה בין הכל והיינו דקא פריך כ"ד היו ושני אביי דה"ק ולאסופים שנים שנים כלומר בשני אסופים לא היה כ"א ב' שומרים בלבד דהיינו אחד לכל חד וחד. ולפ"ז התירוץ יש לנו לפרש הפסוק כך לפרבר למערב כלומר למה היו חולקים אותם ב' לנגבה במקצה האחד לשני מקומות דהיינו בשני האסופים אבל למערב אותם שנים שמקצה האחד למערב היו ביחד במקום אחד מפני שבמערב היו לפרבר מקום ובשביל כך לא היה צריך לחלקם בשני מקומות אלא במקום לפרבר היו שניהם שומרים. אבל לנגבה שלא היה לפרבר צריך לחלקם כדי שתהיה שמירה מעולה מחמת כל זה לנגבה מלמערב מפני שלצד מערב בקצה הא' ולא היה עומד כ"כ במקום דריסת רגלי בני אדם. ואכתי פריך דכ"ב הוה ומשני במקום לפרבר לא היו שני שומרים גמורים אלא האחד היה צריך להיות טוב והשני אפילו זקן או חולה שהיה לאחד צוותא בעלמא דמחמת שהיה עומד חוץ למקום דריסת רגלי בני אדם היה עליו לטורח לשמור לבדו אבל באסופים לא היה כל כך חושש להיות לבדו במה שהיה עומד במקום שבני אדם מצויים להיות וחילך ועוד י"ל שאותם ב' אסופים לא היו רחוקים כולי האי זה מזה הרי היה כל אחד שבאסופים כמו צוותא לחבריה אבל אותן ד' של מסלה היו

ח) זבחים נח. ט) לקמן נ., ג) [מולין ל:], ד) [י"ל ויעלו כל הטם אחריו והעם], ה) מולין ל:, ו) [י"ל ל'מקרן], ז) [שבת קב: וש"נ], ח) [י"ל דתנן], ט) מדות לו. [פ"ג מ"מן], י) [מדות לה.], יא) [ע"כ], יב) [י"ל דתניא], יג) [ויקרא ח], יד) [ע"ר זבחים נח.], טו) כ"מ דרומית מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן כפונית לפי שבאותו כו', טז) [ויקרא טו], יז) [ויקרא ד], יח) [כח: ד"ה סודרן], יט) [דף מה.], כ) שם אותו אחר אחרי], כא) [במערכה רש"ש], כב) [ט. ד"ה זכה], כג) אולי ל"ל וד' חדשים שבאמצ שבאמצ חלקים כמו בד' שומרים היו שנים בכל אחד וכו', כד) ברא"ש דל"ל שד' היו במקום אחד ועוד בשני מקומות היו ד' וכו', כה) [י"ל ובערב עליה הכהן עצים].

תורה אור השלם

1. אָבָה אֲבָרְנוּ עֵלִים אַחֵינוּ הֲמִסּוּ אֶת לְבָבֵנוּ לֵאמֹר עַם גָּדוֹל וְרָם מִמֶּנּוּ עָרִים גְּדֹלֹת וּבְצֻרֹת בַּשָּׁמָיִם וְגַם בְּנֵי עֲנָקִים רָאִינוּ שָׁם: דברים א כח
2. וַיַּעֲלוּ כָּל הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחֻלָּלִים בַּחֲלָלִים וּשְׁמֹרִים שִׁמְּחָה גְדוֹלָה וְתִבְקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם: מלכים א א מ

רבינו גרשום

השקו את התמיד בכוס של זהב. כדי שיהא נוח להתפשט עורר. בשל זהב היינו גוזמא: אין עניות במקום עשירות. וברור דשל זהב הוי:

הגהות הב"ח

(א) בתשנה כנגד קרן מערבית דרומית: (ב) **בפרש** ד"ה כנגד קרן וכו' שרוצה להרחיק מן קרן דרומית מערבית ורוצה להמשיך אותו על קרן כפונית לפי וכו' כלפי המזבח יש לתרגם: (ג) **בא**"ד הטעל ממילון ליתן בפנימי אין נוטל אלא בסמוך לפנים בצד כל"ל: (ד) ד"ה בעומד וכו' קנן יותר ולפי: (ה) ד"ה שהמביים וכו' גרלה לי דוקא לאחר: (ו) ד"ה אמר רבא וכו' הוא דקאמר ולאו דוקא:

פי' הראב"ד

היה מחנה ישראל ומחומת הר הבית עד חומת העזרה הוה מחנה לויה ומחומת העזרה ולפנים הוה מחנה שכינה: מבפנים. הר הבית: מבחוץ. לחוץ חומת העזרה ולקמן מפרש מ"ש הכא מבפנים ומ"ש הכא מבחוץ: לשכת הפרוכת. לשכה שהיו בה אורגים הפרוכת. ואמרי לה במתניתא [תנא] פי' אמר רב יהודה דמהאי קרא ילפינן דהכי הוא וא"ת זיל קרי ביה רב הוא שהרי פסוק מלא הוא בדברי הימים הוא זה ומאי קמ"ל י"ל דר"י מסורא קבלה בידו היה דמהאי קרא נפקא לן דבכ"א מקומות היו הלוים שומרים ובשביל כך הוצרכו לתרץ הפסוק לאחר משנתנו מפני שבפסוק משמע בכ"ד מקומות ור' יהודה מסורא שנייה דבכ"א אתא [לאשמעי': לצפונה ליום נר' דהא ליום היינו דאיכא למימר יום שלם כדכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום אחד: אלו ב' רוחות צפונה ונגבה היו לעשות שמירה בין ביום ובין בלילה אבל בשאר מקומות לא היה צריך כ"כ לשמור לפ"ז במזרח ובהנך מקומות אחרינו לא היו צריכן לשמור אלא בלילה אבל בצפון ונגבה היו צריכין לשמור בין ביום ובין בלילה וטעם וסמך כתב בפתרונו הר' שמואל החסיד ע"ה ז"ל דמהאי קרא על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים כל היום וכל הלילה וגו' א"נ מצינו למימר איפכא דצפונה ונגבה היו שומרים ביום דוקא דכתיב יום למעוטי לילה אבל בשאר מקומות בין ביום [ובין] בלילה ולאסופי י"ל שבשביל כך נקראת אסופי ע"ש שנתוספ על הבנין מן הצד כעין התא ליציע שהיא בנין נמוך אצל גבוה: לפרבר נר' כמו שכתב בפתרונו הר' שמואל ז"ל דפי' האי כלפי בר היינו שהיה עומד בחוץ למקום רגלי בני אדם. השתא א"ל דקס"ד השתא דשני חדרים היו וכל א' וא' שמו אסופי ע"ש שנתוספו בבנין והכא פי' דקרא לאוסופים שנים שנים כלומר לכל חדר וחדר ששמו אסופים היו שני שומרים ומגיד לך הכתוב של אותו צד לנגבה כזה הענין היתה שמירתם שבמקום אחד היו ארבעה ביחד: וכ"ב מקומות היו ע) כ"ב חדרים ששמו אסופי' כן כמו כן ד' היו שנים בכל א' שבין הכל היה מהם שמונה לנגבה ובשביל כך לא אמר לנגבה ח' כמו למזרח מפני שבמזרח היה שמירתם בענין אחר ששה וכן לצפון ד' אבל בנגבה היו חולקים למשמרתם (שדלמא) י) היו במקום א' ודאיין בשני מקומות ד' לפי מאי קס"ד השתא ופירושו דהאי קרא אחריני דכתיב לפר בר למערב השתא א"ל הכי פי' הוא כלומר לנגבה היה צריך מחצה האחד של אותו הצד של נגבה לא היו לו מקום שיהיה לפר בר דהיינו כלפי חוץ שאין לשם דריסת רגלי בני אדם כ"כ אבל למערב שהיו בו מקום שהיה עומד לפר בר לא היה צריך כ"כ שומרים אלא כך היה דינה לשמור מצד המערב שבקצה האחד מן המערב היינו

ב א מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הל' יד:
ג ב מיי' שם הל' כ:
ד ג מיי' פ"ז מהלכות איסורי מזבח הל' ג:
ה ד מיי' פ"ב מהלכות תמידין ומוספין הל' ז:
ו ה מיי' שם הלכה מ:
ז ו מיי' שם הלכה ה:
ח ז מיי' שם פ"ד הל' ו ופ"ו שם הלכה ו:

שיטה מקובצת

א) תמיה ושל תנחו: ב) לסדר את אות י' ממקן: ג) לקטורת מכנגד מערבית: ד) דכתו הגבילים לשון הבאי דכתיב והעם מחלקין בחלילין וגו' ותבקע הארץ לקולם דכתו תכמים לשון הבאי לאמרן תפוח והשקו אותו כל הארץ נקולם דכתו תכמים לשון הבאי לאמרן תפוח והשקו אתמיד בכום של זהב אמר מיתות ואל עם הארץ נמתק: ה) רבי שמואל בר מיתת יעלי נמתק: ו) אין אבל סתם: ז) גפן דתנן מיתת דתניא נמתק: ח) נמעבל הכהן מלהוציא: ט) היו מניחין מיתת הבעלים נמתק: י) לאבי הוה מסדר סדר מערכה וביומא: יא) אותו לקרן דרומית מיתת על נמתק: יב) הסיבל דגמרי' מגחלים אות ו' נמתק: יג) הנוטל מבחוץ לינתן בפנים אין מיתות מחילון פנימי נמתק: יד) לפנים ממנו בצד מיתות קמוך מיתנו ל"ש: טו) הבזיכין ובמערכה גדולה: טז) מזבחים ריש פרק קדשי קדשים דכל: יז) לפנים ממנו ובמרגין מיתת מיתנו ל"ש: יח) הוא דקתמר מי דקאי נמתק: יט) לאש פתח הסיבל:

פי' הרא"ש

מלהוציא את הדשן. חוץ **למחנה** בשהיה רבה **על המזבח:** גזירין. הם בקעיות גדולות משופות דכתיב ג) ובקע עליה עצים מלמד שטעון שני גזירין: **סידר** את מערכה גדולה. מקריבה למזלחו של מזבח: **וחזיתה.** עושה במערכה כמין חלון לצד מזרח כתרגום ורוח וחזה לך קוראין החלון חזות. וי"מ גדולה כמו [מ"א ז'] ד) ממחה אל ממחה: שהיו מליחין את האליחה. הם חריות וקיקמין להבעיר את המערכה: **עצי אלה.** לפי שנתקן בה אדם הראשון: **לקטורת.** ניקח ממנו גחלים להכניסם לפנים על המזבח הזהב להקטיר עליו ולמה לריך מערכה אחרת גחלים הללו ולא היו לוקחים ממערכה גדולה [לפנים] בפרק טרף בקלפי דף מה.] מקרא היא העולה על מוקדה על המזבח כל הלילה זו מערכה גדולה. ואם המזבח מוקד בו זו מערכה שניה של קטורת: **בנגד קרן דרומית מערבית דרומית.** שהיא סמוך לבכש דכתיב בקטורת יוה"כ ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' כלומר מקום שהוא סמוך לפני ה' ומייתי לפנים קטורת דעולת תמיד: משוך מן הקרן כלפי כפון. ד' אמות מערב בפרק קדשי קדשים [דף נח.] דסבר האי תנא דכולו המזבח בצפון כלפי מזרח כפי קלי הוה סוף המזבח כנגד מלוי של פתח ההיכל ופתח היה ה' אמות בשביל ה' אמות בצדדים. וד' אמות בצדדים. ומי אמות במרחיק מן הקרן הם אמה יסוד ואמה ריחוב ואמה קרן ואמה מקום הילוך רגלי הכהנים בשאר עדיין אמה כנגד הפתח ואש היה מרחיק יותר לא הוה לפני ה': **ובאומר** ה' אלון. היה נותן שם עצים שהיה אומר בדעתו כשיגיעו שאמרו שם ה' אלון גחלים כדי שיוכל לתמות מהן ביריות אלי גחלים: **ובשבת** מרבה עצים שיאמר בלומר שמוטה אלון. כדי שיאמרו גחלים להקטיר עליו שני ביזכי לבונה: מחזיריין אותן. מלד המזבח ומן הכבש ומן הסובב על המערכה ואין מה משוט אלא יהיה דבר קודם לתמיד של שחר דהייטו דוקא בקרבן איקרב היום: **גמ'** אמר רבא נחמה. הא דקתני פעמים יש עליו כשאש מאות כור דבר נחמה היא כאדם הרואה דבר גדול מנוס בשפתיו יתר לומר יותר מה שהוא: **השקו** את התמיד. קודם האמתיה כדי שיהא נוח להפשיטו: לישון הבאי. כהדיוט שאינו מדקדק בדבריו לכוין האמת: ור' יצחק בר נחמני לא משיב השקו אם התמיד בכוס של זהב דאין עניות במקום עשירות: **גפן** של זהב. עשויה כמין גלית של גפן. וכירושלמי מפרש שאלמה בחמתמו נעוב גפן של זהב והיא מוליאה פירות של זהב בכל שנה והוא זהב פרוויס. ובבית שני עשוי כמין גלית של גפן:

שהוא כנגד הפתח שאין קרוב לפתח יותר מאותו הלד: כעומד ה' פאין גחליס. לפי שאומר חמש אמין גחלים היו נותנין שם עצים כך שיערו לחתות בתוכו בראש המזבח כשהוא חול מחתה של ארבעה קנין בריוח ולכך לריך שני כלים לפי שלא היה חותה בשל זהב דכתיב ביומא (דף מד:) שהתורה חסה על ממונן של ישראל וכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דגנאי הוא להכניס כלי כסף בפנים אין עניות במקום עשירות וגם לריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר (ד) לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יפלו מן הגחלים לארץ הילכך חותה בשל ארבע קנין ומערה בשל שלשה קנין והיינו דתנן לקמן [לג.] נתפזר ממנו כקב גחלים מכבדן לאמה ולריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא טז) ולקח מלא המחתה גחלי אש וגו': **ובשבת.** שלריך להקטיר באותו מערכה שני ביזכי לבונה מוסיפין אלא אין בעומד שמונה אמין: **אשם נוחתין ביזכי לבונה.** ולהקטיר הבזיכין [טו] במערכה גדולה א"א דמפרשינן בזבחים [טז] (דף נח:) דכל הנוטל בפנים ליתנן בחוץ אינו נותן אלא בחמש אמין לפנים [יז] הימנו וגמרינן משירים והכי פי' כל דבר הניטל מבפנים כגון ביזכי לבונה כדי לתת על המזבח החילון אינו נותן על מזבח החילון אלא באותה קרן שהוא סמוך לפנים אין לו קרן סמוך יותר ממנו וטעמא מאי דגמרינן משירים שירי דמים הפנימים שניתנין על יסוד מערבית כדכתיב) אל יסוד מזבח (החילון) העולה אשר פתח אהל מועד: **האברים והפדרים אלא נתעצלו מבערב.** שאמרנו למעלה) שהם סדורים על הכבש מחזירן למערכה גדולה לי (ה) לאחר שהקטירו אברי תמיד דאין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו קודם אברי התמיד דכתיב (ויקרא ו) וערך עליה העולה עולה ראשונה ובמסכת יומא (ו) אמרינן מנין לאברים ופדרים אלא נתעצלו מבערב שסודרין אותן ע"ג האש כדי שלא יפסלו בלינה ואחר מערכה גדולה יסדרם ויקטירם שנאמר (שם) אשר תאכל האש את העולה על המזבח כלומר דבר שהתחיל האש לאכול מבערב העולה על המזבח [ז] שם אותו על העולה אברי תמיד על המזבח במערבו [ח] שלו בסוף פרק טרף בקלפי (יומא מה.). וביומא מפרש בשמעתא דאני' (דף נג.) דאחר שסידרו שתי מערכות אחת לאברים ואחת לקטרת ותרוויהו על המזבח החילון דקאמרינן על מוקדה (ויקרא ו) זו מערכה גדולה ואש על המזבח תוקד בו [שם] זו מערכה שניה של קטרת: **כנגד קרן דרומית מערבית.** של מזבח החילון ומשוך לצד כפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון [יג] ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמצע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל וארבע אמות שרוצה להרחיק מן [ג] הקרן [ד] מערבית ורוצה להמשיך אותו [יא] על קרן דרומית לפי שבאותו ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים סביב המערכה דקודם שתבא אצל המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המזבח ארבע אמות ולימדך שבאמה חמישית תסדר שגם אותה האמה עדיין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ותקרב יותר לצד כפון כגון באמה ששית או שביעית מו ליכא פתח ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל [יב] דגמרו מגחלים של יום הכיפורים שנוטלין מן המזבח החילון ובאותו לד שהוא לפני ה' דהיינו בקרן מערבית דכתיב) ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ואמרינן (יומא דף מה:) איזהו מזבח שמקלטו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה המזבח החילון וכתיב ביה לפני ה' דכל הנוטל יג] מחילון (ג) מבחוץ לינתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין לשם דריסת רגלי בני אדם כ"כ אבל למערב שהיו בו מקום שהיה עומד לפר בר לא היה צריך כ"כ שומרים אלא כך היה דינה לשמור מצד המערב שבקצה האחד מן המערב היינו לפר בר דהיינו כלפי חוץ שאין לשם דריסת רגלי בני אדם כ"כ אבל למערב שהיו בו מקום שהיה עומד לפר בר לא היה צריך כ"כ שומרים אלא כך היה דינה לשמור מצד המערב שבקצה האחד מן המערב היינו

לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן. אע"ג דנוי הוא למזבח כשיש עליו דשן הרבה אפ"ה כשהגיע העת לפנות את הדשן לא נתעצל [ח] כהן להוציא את הדשן מי שמוטל עליו לעשות: **החלו מעלין בגזירין.** לאחר שהסירו האפר ונתנוהו לתפוח שבאמצע המזבח והיה מקום המערכה פנוי לקח גזרי עצים מתוכין ודבוקין ממנו דאמרינן) כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי המזבח: והשתא שואל ומשיב לעצמו **וכי כל העצים כשרים הן: כל העצים כשרים.** כלומר רוב עצים כשרים: **חוץ משל זית ושל גפן.** בגמ' מפרש טעמא: **ואף על פי שרוב עצים כשרים בארנו רגילין במורכיות.** חריות וענפים לפי שמורפים יותר ואין מעלין עשן אבל אילנות זקנים אינן נוחין ליערך כמו אילנות בחורים א"נ לית בהו קשרים בבחורים כמו בזקנים: **עלי שמן.** עצים שדולקין כמו נר: **סידר את המערכה גדולה.** אותו שזכה בתרומת הדשן כדמוכח ביומא (דף כב.) דתנן [ט] התם מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירין והא דקתני לעיל החלו מעלין בגזירין הם מסייעין לו שהיו מעלים את העצים והוא היה מסדרן: **מזרחה.** כלפי מזרח היה מסדר שהרי התפוח היה באמצע המזבח והוא לא היה מסדר העצים בצד מזבח הפנימי מערבית אלא ברוח מזרחית של המזבח דרך ביאתו למזבח: **וחזיתה למזרחה.** מראה היה עושה למערכה כמין חלון גבי מזרח שתהא הרוח מנשבת בו. הרוח בא דרך שער מזרח ומנשב שם: **ולאשי הגזירין.** העצים הפנימים נוגעין בתפוח שהוא באמצע המזבח: **וריוח היה בין הגזירים.** בין סידרי העצים היו [יא] (העצים) מניחין ריוח: **שהיו מליחין האליחה.** עצים דקין משם דרך אותו ריוח ונדלקים הגדולים על ידי הקטנים. והלתת האליחה נפקא לן (יומא דף כד:) מוערכו עצים על האש [יב] דהכי קאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח ואח"כ וערכו עצים דקין על האש: **ברו משם עלי האלים יפים.** לפי שהיו לריכים עכשיו לגחלים ולישאש על המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטרת היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר: **המערכה.** של קטרת אחר סידור מערכה גדולה כדאמרה ביומא בשמעתא דאמרינן) שלו בסוף פרק טרף בקלפי (יומא מה.). וביומא מפרש בשמעתא דאני' (דף נג.). דאחר שסידרו שתי מערכות אחת לאברים ואחת לקטרת ותרוויהו על המזבח החילון דקאמרינן על מוקדה (ויקרא ו) זו מערכה גדולה ואש על המזבח תוקד בו [שם] זו מערכה שניה של קטרת: **כנגד קרן דרומית מערבית.** של מזבח החילון ומשוך לצד כפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון [יג] ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמצע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל וארבע אמות שרוצה להרחיק מן [ג] הקרן [ד] מערבית ורוצה להמשיך אותו [יא] על קרן דרומית לפי שבאותו ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים סביב המערכה דקודם שתבא אצל המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המזבח ארבע אמות ולימדך שבאמה חמישית תסדר שגם אותה האמה עדיין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ותקרב יותר לצד כפון כגון באמה ששית או שביעית מו ליכא פתח ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל [יב] דגמרו מגחלים של יום הכיפורים שנוטלין מן המזבח החילון ובאותו לד שהוא לפני ה' דהיינו בקרן מערבית דכתיב) ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ואמרינן (יומא דף מה:) איזהו מזבח שמקלטו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה המזבח החילון וכתיב ביה לפני ה' דכל הנוטל יג] מחילון (ג) מבחוץ לינתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין לשם דריסת רגלי בני אדם כ"כ אבל למערב שהיו בו מקום שהיה עומד לפר בר לא היה צריך כ"כ שומרים אלא כך היה דינה לשמור מצד המערב שבקצה האחד מן המערב היינו

שהוא כנגד הפתח שאין קרוב לפתח יותר מאותו הלד: כעומד ה' פאין גחליס. לפי שאומר חמש אמין גחלים היו נותנין שם עצים כך שיערו לחתות בתוכו בראש המזבח כשהוא חול מחתה של ארבעה קנין בריוח ולכך לריך שני כלים לפי שלא היה חותה בשל זהב דכתיב ביומא (דף מד:) שהתורה חסה על ממונן של ישראל וכלי של כסף שהיה חותה לא היה יכול להכניס הגחלים בפנים דגנאי הוא להכניס כלי כסף בפנים אין עניות במקום עשירות וגם לריך שיהא אותו שמכניס בפנים קטן יותר (ד) לפי שלא היה יכול לערות אותו של כסף בשל זהב שלא יפלו מן הגחלים לארץ הילכך חותה בשל ארבע קנין ומערה בשל שלשה קנין והיינו דתנן לקמן [לג.] נתפזר ממנו כקב גחלים מכבדן לאמה ולריך להכניס כלי מלא בפנים דכתיב (ויקרא טז) ולקח מלא המחתה גחלי אש וגו': **ובשבת.** שלריך להקטיר באותו מערכה שני ביזכי לבונה מוסיפין אלא אין בעומד שמונה אמין: **אשם נוחתין ביזכי לבונה.** ולהקטיר הבזיכין [טו] במערכה גדולה א"א דמפרשינן בזבחים [טז] (דף נח:) דכל הנוטל בפנים ליתנן בחוץ אינו נותן אלא בחמש אמין לפנים [יז] הימנו וגמרינן משירים והכי פי' כל דבר הניטל מבפנים כגון ביזכי לבונה כדי לתת על המזבח החילון אינו נותן על מזבח החילון אלא באותה קרן שהוא סמוך לפנים אין לו קרן סמוך יותר ממנו וטעמא מאי דגמרינן משירים שירי דמים הפנימים שניתנין על יסוד מערבית כדכתיב) אל יסוד מזבח (החילון) העולה אשר פתח אהל מועד: **האברים והפדרים אלא נתעצלו מבערב.** שאמרנו למעלה) שהם סדורים על הכבש מחזירן למערכה גדולה לי (ה) לאחר שהקטירו אברי תמיד דאין שום דבר יכולין להקטיר במערכה זו קודם אברי התמיד דכתיב (ויקרא ו) וערך עליה העולה עולה ראשונה ובמסכת יומא (ו) אמרינן מנין לאברים ופדרים אלא נתעצלו מבערב שסודרין אותן ע"ג האש כדי שלא יפסלו בלינה ואחר מערכה גדולה יסדרם ויקטירם שנאמר (שם) אשר תאכל האש את העולה על המזבח כלומר דבר שהתחיל האש לאכול מבערב העולה על המזבח [ז] שם אותו על העולה אברי תמיד על המזבח במערבו [ח] שלו בסוף פרק טרף בקלפי (יומא מה.). וביומא מפרש בשמעתא דאני' (דף נג.). דאחר שסידרו שתי מערכות אחת לאברים ואחת לקטרת ותרוויהו על המזבח החילון דקאמרינן על מוקדה (ויקרא ו) זו מערכה גדולה ואש על המזבח תוקד בו [שם] זו מערכה שניה של קטרת: **כנגד קרן דרומית מערבית.** של מזבח החילון ומשוך לצד כפון להרחיקו מן הקרן ד' אמות דקסבר האי תנא כוליה מזבח בצפון [יג] ואין מן המזבח נגד הפתח אלא חמש אמות שהרי ההיכל ממוצע ועומד באמצע העזרה וי' אמות פתחו של היכל יש מאותן עשר אמות חמש מן הדרום וחמש מן הצפון הרי חמש אמות מן המזבח נגד חמש אמות צפונית פתחו של היכל וארבע אמות שרוצה להרחיק מן [ג] הקרן [ד] מערבית ורוצה להמשיך אותו [יא] על קרן דרומית לפי שבאותו ארבע אמות אי אתה יכול לסדר המערכה לפי שהם אמה יסוד ואמה סובב ואמה קרנות ואמה הילוך רגלי כהנים סביב המערכה דקודם שתבא אצל המערכה שתוכל לסדר המערכה כלפי המזבח ארבע אמות ולימדך שבאמה חמישית תסדר שגם אותה האמה עדיין היא נגד הפתח שאם תרחיק יותר מאותה אמה ותקרב יותר לצד כפון כגון באמה ששית או שביעית מו ליכא פתח ואנן בעינן שיעשה המערכה נגד פתח ההיכל [יב] דגמרו מגחלים של יום הכיפורים שנוטלין מן המזבח החילון ובאותו לד שהוא לפני ה' דהיינו בקרן מערבית דכתיב) ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ואמרינן (יומא דף מה:) איזהו מזבח שמקלטו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה המזבח החילון וכתיב ביה לפני ה' דכל הנוטל יג] מחילון (ג) מבחוץ לינתן פנימי בפנים אין נוטל אלא בסמוך שאין לשם דריסת רגלי בני אדם כ"כ אבל למערב שהיו בו מקום שהיה עומד לפר בר לא היה צריך כ"כ שומרים אלא כך היה דינה לשמור מצד המערב שבקצה האחד מן המערב היינו

לא נתעצל כהן מלהוציא את הדשן. אע"ג דנוי הוא למזבח כשיש עליו דשן הרבה אפ"ה כשהגיע העת לפנות את הדשן לא נתעצל [ח] כהן להוציא את הדשן מי שמוטל עליו לעשות: **החלו מעלין בגזירין.** לאחר שהסירו האפר ונתנוהו לתפוח שבאמצע המזבח והיה מקום המערכה פנוי לקח גזרי עצים מתוכין ודבוקין ממנו דאמרינן) כל עץ שנמצא בו תולעת פסול לגבי המזבח: והשתא שואל ומשיב לעצמו **וכי כל העצים כשרים הן: כל העצים כשרים.** כלומר רוב עצים כשרים: **חוץ משל זית ושל גפן.** בגמ' מפרש טעמא: **ואף על פי שרוב עצים כשרים בארנו רגילין במורכיות.** חריות וענפים לפי שמורפים יותר ואין מעלין עשן אבל אילנות זקנים אינן נוחין ליערך כמו אילנות בחורים א"נ לית בהו קשרים בבחורים כמו בזקנים: **עלי שמן.** עצים שדולקין כמו נר: **סידר את המערכה גדולה.** אותו שזכה בתרומת הדשן כדמוכח ביומא (דף כב.) דתנן [ט] התם מי שזכה בתרומת הדשן יזכה בסידור מערכה ובשני גזירין והא דקתני לעיל החלו מעלין בגזירין הם מסייעין לו שהיו מעלים את העצים והוא היה מסדרן: **מזרחה.** כלפי מזרח היה מסדר שהרי התפוח היה באמצע המזבח והוא לא היה מסדר העצים בצד מזבח הפנימי מערבית אלא ברוח מזרחית של המזבח דרך ביאתו למזבח: **וחזיתה למזרחה.** מראה היה עושה למערכה כמין חלון גבי מזרח שתהא הרוח מנשבת בו. הרוח בא דרך שער מזרח ומנשב שם: **ולאשי הגזירין.** העצים הפנימים נוגעין בתפוח שהוא באמצע המזבח: **וריוח היה בין הגזירים.** בין סידרי העצים היו [יא] (העצים) מניחין ריוח: **שהיו מליחין האליחה.** עצים דקין משם דרך אותו ריוח ונדלקים הגדולים על ידי הקטנים. והלתת האליחה נפקא לן (יומא דף כד:) מוערכו עצים על האש [יב] דהכי קאמר ונתנו בני אהרן הכהנים אש על המזבח ואח"כ וערכו עצים דקין על האש: **ברו משם עלי האלים יפים.** לפי שהיו לריכים עכשיו לגחלים ולישאש על המזבח הפנימי ולהקטיר שם קטרת היו בוררים יפים שיעשו גחלים טובים ולא אפר: **המערכה.** של קטרת אחר סידור מערכה גדולה כדאמרה ביומא בשמעתא דאמרינן) שלו בסוף פרק טרף בקלפי (יומא מה.). וביומא מפרש בשמעתא דאני' (דף נג.). דאחר שסידרו שתי מערכות אחת לאברים ואחת לק